

POSLOVNO-KOMERCIALNA ŠOLA CELJE

**DRŽAVNI SVET – DEL
SLOVENSKEGA PARLAMENTA?**

Mentor:
dr. Božidar Veljković

Avtorice:
Melita Stiplošek, 4.c
Natalija Ulaga, 4.c
Monika Koražija, 4.c

Celje, marec 2006

Zahvala

Ob tej priložnosti, naši raziskovalni nalogi bi se želele zahvaliti Mentorju dr. Božidarju Veljkoviću ter prof. Aleksandri Adam-Knez in ostalim.

Kazalo...

<u>1</u>	<u>U V O D</u>	3
1.1	<u>Izbira in definiranje raziskovalnega problema</u>	3
1.2	<u>Namen in raziskovalni cilji naloge</u>	4
1.3	<u>Hipoteze</u>	4
1.4	<u>Identifikacija in kvalifikacija variabli</u>	5
1.5	<u>Določitev raziskovalnega načrta</u>	5
1.6	<u>Izbira metod dela</u>	5
<u>2</u>	<u>O S R E D N J I D E L</u>	5
2.1	<u>Teoretični del</u>	5
2.1.1	<u>Parlamentarizem</u>	5
2.1.1.1	<u>Uvodna beseda</u>	5
2.1.2	<u>Mnenja nekaterih slovenskih avtorjev</u>	9
	<u>Sestava</u>	17
	<u>Pristojnosti</u>	18
	<u>Komisije</u>	18
	<u>Delovanje državnega sveta</u>	18
	<u>Mednarodno sodelovanje</u>	19
2.1.4	<u>Domna ureditev nemškega parlamenta</u>	22
2.1.5	<u>Ustavni sistem združenega kraljestva (Velika Britanija)</u>	25
2.2	<u>PRAKTIČNI DEL</u>	33
2.2.1	<u>Interpretacija rezultatov raziskave</u>	33
2.2.2	<u>Varolizacija hipotez</u>	47
<u>3</u>	<u>ZAKLJUČEK</u>	49
<u>4</u>	<u>LITERATURA IN VIRI</u>	51
<u>5</u>	<u>PRILOGE</u>	52

POVZETEK

Državni svet je glede na funkcije, ki jih ima po naši ustavi, del slovenskega parlamenta, čeprav o tem ne obstaja soglasje strokovnjakov s področja ustavnega prava. Del strokovnjakov je mnenja, da je slovenski parlament enodomen in da ga predstavlja državni zbor, ki dejansko opravlja zakonodajno funkcijo. Drugi so mnenja, da ima tudi državni svet določena opravila in naloge, ki se tesno vežejo na zakonodajno funkcijo ter je zato del parlamenta. Našo javnost ne zanima ali zelo malo zanima državna ureditev ter zaradi tega ne vedo veliko o državnem svetu. O državnem svetu vedo zelo malo. Toda kljub temu, relativna večina vprašanih podpira obstoj državnega sveta kot takega ali s potrebnimi spremembami. Naši volivci in volivke ne poznajo funkcij, ki jih po ustavi ima in opravlja državni svet, vedo pa, da je boljše imeti dva organa, ki se bosta dopolnjevala in med seboj nadzirala, kot pa da se oblast koncentrira samo v enem državnem organu. V primerjavi z raziskavami iz leta 1998 se je poznavanje in podpora državnemu svetu povečala. Moški del volilnega telesa je bolj naklonjen ohranjanju državnega sveta.

ABSTRACT

State Council is in regard of functions, that it has according to our constitution, a part of Slovenian parliament, although about it doesn't exist any agreement of experts from the constitution law domain. A part of experts means, that Slovenian parliament has one home and is represented by the State's meeting, which actually does the legislative function. Others think that also the State Council has some specific occupations and tasks, which are in a tight connection with the legislative function and is because of that a part of parliament. Our public isn't interested in, or is very little interested in the state regulation and because of that they don't know much about the State Council. But despite the fact that they know very little about the State Council, relative majority of asked still supports the existence of the State Council as it is now, or maybe with few changes. Our voters aren't acquainted with functions, which has and does the State Council according to our constitution. But the voters know, that it's better to have two organs, which will supply each other and supervise themselves, than to have the authority concentrated in only one State organ. In comparison with researches in 1998, the knowing and support of the State Council is now higher. The men's part of the voters is more favourable to preservation of the State Council than the women's part.

DRŽAVNI SVET – DEL SLOVENSKEGA PARLAMENTA?

1 UVOD

1.1 Izbira in definiranje raziskovalnega problema

Ljudje smo družbena bitja in živimo v skupnosti z drugimi ljudi. Skupnost nam omogoča, da v njej zadovoljujemo temeljne eksistenčne potrebe in tako zagotovimo lastno preživetje in preživetje celotne družbe. Najširša in najbolj sodobno organizirana skupnost v kateri danes ljudi živijo je prav gotovo država. Kakovost življenja v skupnosti oziroma v državi je odvisna od tega, kako je država organizirana in kakšne so v njej prevladujoče družbeno sprejete vrednote. Slovenija je organizirana kot parlamentarna republika, enotna in nedeljiva država, ki ima v sestavi svojega parlamenta dva domova. In ravno to dejstvo, da je Slovenija unitarna država, za katero bi enodomni parlament bil primerna izbira v svoji državni organizaciji, je že vprašanje in problem, ki nas je spodbudilo k raziskavi. Po drugi strani, že od sprejetja prve slovenske ustave kot samostojne in neodvisne države, zlasti pa v času, ko je prišlo do spremembe oblasti po volitvah v letu 2004, trajajo razprave o tem, ali imamo enodomni ali dvodomni parlament. Zdelo se nam je primerno, da bi poleg strokovno teoretičnih razprav o potrebnosti ali nepotrebnosti dvodomnega parlamenta, povprašamo tudi državljane o tem. Še bolj zanimivo pa je dejstvo, da do danes nihče ni predlagal razpisa referendumu o tem vprašanju, ki predstavlja tako aktualno dilemo tako strokovne kakor tudi laične javnosti.

Glede na prej ugotovljeno se nam je *problem, ustavnega položaja državnega sveta* kot »drugega« doma in *funkcioniranje parlamentarne demokracije v pogojih te navidezne dvodomnosti*, prikazal kot zelo zanimiv pojav za raziskovanje. Ne smemo spregledati še dodatnega dejstva, da so si mnenja v naši strokovni javnosti glede vprašanja položaja državnega sveta zelo različna in celo nasprotujoča. Eni so neomajni v svojih prepričanjih (*skupina, ki jo predstavlja dr. prof. France Bučar in v novejšem času aktualni minister ja javno upravo Gregor Virant in še drugi*), da je naš parlament izključno enodomni in da dvodomnega ne potrebujemo, drugi (*ki jo predstavlja prvi predsednik državnega sveta prof. dr. Ivan Kristan in še aktualni ustavni sodnik prof. dr. Ciril Ribičič*) pa so mnenja da je slovenski parlament z nakazano dvodomno značilnostjo ter da potrebujemo dvodomni parlament. Prvi drugim očitajo protiustavnost, drugi prvim pa konstitutivnost z elementi protidemokratskega. Pri vsem tem, ne eni in ne drugi še niso povprašali javnost za mnenje o tem zelo pomembnem javnem in družbenem vprašanju.

Če gre verjeti Platonu in Abrahamu Lincolnu, da je demokracija oblast ljudstva iz ljudstva za ljudstvo menimo, da je vprašanje »domne« strukture slovenskega parlamenta tudi vprašanje volivcev. Ocenjujemo, da je tudi struktura (en ali več delov) parlamenta lahko dejavnik, ki povečuje ali zmanjšuje učinke politične participacije volivcev. Pri izbiri in opredelitvi problema raziskave smo bili pozorni, da je raziskovalni problem aktualen, ter da do sedaj ni bilo obsežnejših raziskav javnega mnenja o tem problemu. In ne nazadnje, odločitvi za izbiro tega problema raziskave je prispevala potreba, da naša teoretična znanja pri predmetu Pravo povežemo z dogajanjem v praktičnem življenju družbe.

1.2 Namen in raziskovalni cilji naloge

V ospredje naše raziskovalne naloge smo si zastavile dva cilja: pragmatični oziroma družbeni in spoznavno teoretični cilj. To pomeni, da si želimo, da bi rezultati te naloge bili uporabni in koristili družbeni praksi organizacije in eventualnega prestrukturiranja slovenskega parlamenta. Kot rečeno, v strokovni javnosti obstajajo zahteve za ponovno oceno ustavnega položaja državnega sveta in če do te pride, naj bi izsledki te raziskave bili uporabni. Spoznavanje organizacije in delovanja različnih dvodomnih parlamentov v drugih državah, nam bo pomagalo, da sami sprejmemo določenih sklepov, ki nam lahko pomagajo pri oblikovanju zaključnih misli o raziskovalnem problemu. Kajti logično je, da so nekateri teoretični in spoznavni cilji pogoj za razumevanje dejanske prakse družbenega življenja. Področje participativne in predstavniške parlamentarne demokracije *eo ipso (samo po sebi)* ni tako enostavno, zato je potrebno širše teoretično pozivanje pojmov s katerimi operiramo v nalogi.

Iz tako opredeljenih splošnih ciljev izhajajo tudi posamični in konkretni cilji, ki jih bomo na kratko predstavili. Najprej želimo ugotoviti stopnjo informiranosti naših volivcev in volivk o osnovah državne ureditve (*IV del ustave – parlament, predsednik države, vlada in pravosodni sistem*) in oblikah uresničevanja demokracije pri nas. Predvsem želimo pridobiti informacijo o razumevanju predstavniške oziroma posredniške demokracije in vloge državnega sveta kot organa v katerem se uresničujejo interesi volivcev. In osrednji konkretni cilj te naloge je spoznati, ali volivci in volivke smatrajo, da je državni svet potreben, in če je, ali takšen kot je ali pa je potreben določenih sprememb. V nalogi smo si zastavili še nekatere spoznavne ali teoretične cilje kot so denimo, opisovanje ali deskripcija pojavov, klasifikacija, pojasnitev ali eksplanacija ter predvidevanje ali napoved procesov in postopkov.

1.3 Hipoteze

Hipoteza ali možen oziroma predpostavljen odgovor na vprašanje v problemu ali pa teoretična dopolnitev praznin v znanju o nečem je vedno dobrodošla sestavina vsakega raziskovalnega dela. Hipoteza namreč motivira in vodi do spoznanja, tako da se ona potrdi ali ovrže. Osrednja hipoteza našega dela se glasi:

H1: Državni svet, ki ga imamo, ni potreben

H2: Poleg te osrednje, so se nam vsilile in izoblikovale še druge delovne - kolateralne hipoteze

H3: Volivci in volivke se premalo zanimajo za družbeno oziroma politično življenje in s tem tudi za ustavno ureditev države v kateri živijo

H4: Moški del volilnega telesa bolj nasprotuje obstoju državnega sveta

H5: Volivci in volivke podpirajo idejo o državnemu svetu kot enakopravnem domu slovenskega parlamenta s tem, da se mu omogoči sodelovanje v zakonodajni funkciji

H6: Volivci in volivke slabo poznajo ali pa sploh ne poznajo vlogo državnega sveta

H7: Volivci in volivke ne znajo povedati, kako so predstavljeni njihovi interesi v državnem svetu

H8: Volivci in volivke verjamejo, da je za uresničevanje demokracije bolj primeren dvodomni parlament

1.4 Identifikacija in kvalifikacija variabli

S pomočjo hipotez smo na temelju splošnih znanj in informacij opredelili predpostavljene miselne odgovore o značilnostih in medsebojnih povezavah nekaterih pojmov: nezanimanje volivcev za državno ureditev, volivci se zavzemajo za enodomni parlament, ker ne poznajo pomen in delovanje drugega doma, moški so boljše poznavalci državne ureditve in političnih dogajanj itd.

Za potrebe naše naloge smo za neodvisno in avtonomno variabla X vzeli poznavanje organizacije in delovanja slovenskega parlamenta in znotraj njega posebej državnega sveta. Odvisne variable pa so spol in starost ter izobrazba volivk in volivcev.

1.5 Določitev raziskovalnega načrta

Za realizacijo ciljev, predvidevamo v vzorec 1 000 volivcev s področja celjske, mariborske in posavske regije. Pri anketiranju tako velikega števila ljudi nam bodo kot anketarji pomagali naši sošolci, ki jih bomo predhodno usposobili za to delo. Poskušali bomo v raziskavi zagotoviti ustrezno spolno in starostno strukturo anketirancev. Obdelavo dobljenih podatkov bomo naredili v prostorih raziskovalnega središča Poslovno-komercialne šole Celje v Celju. Če bi nam čas dovoljeval, bi naredili tudi raskavo med poslanci državnega zbora o tem, kako oni gledajo na vlogo državnega sveta.

1.6 Izbira metod dela

Za izdelavo naše raziskovalne naloge smo sprejeli odločitev o izbiri metod raziskovanja ali odločitev o tem, katerih metod se bomo posluževali pri zbiranju in obdelavi ter interpretaciji podatkov. Za sam proces in postopke raziskave javnega mnenja smo se odločili za uporabo ankete kot osrednje primarne metode raziskave. Teh podatkov je potrebno dobiti v neposrednem kontaktu z volivci na terenu, zato nekateri to metodo imenujejo še zunanja metoda. Kar zadeva sekundarne metode raziskave smo se odločili za zbiranje relevantnih podatkov s spletne strani državnega zbora in republiške volilne komisije. Ravno tako v pomoč nam bo dostopna strokovna literatura v šolski in študijski knjižnici mesta Celje. Ne izključujemo možnost še vse druge ustrezne strokovne revije (npr. Pravna praksa) in druge časopise oziroma publikacije.

2 OSREDNJI DEL

2.1 Teoretični del

2.1.1 Parlamentarizem

2.1.1.1.Uvodna beseda

Preden začnemo s konkretnjšo obravnavo vprašanja položaja državnega sveta znotraj našega parlamenta, se bomo širše seznanili s nekaterimi vidiki samega pojma parlamentarizem. Ob tem se bomo posluževali s sekundarno metodo in izkoristili

obstoječe vire. Parlamentarizem¹ je skupno ime za različne, pogosto medsebojno zelo različne oblike moderne demokracije (Loewenstein). To, kar danes razumemo pod pojmom »parlament«, je predstavniško telo, izbrano na svobodnih, neposrednih, tajnih in tekmovalnih volitvah. Predstavniki v parlamentu dobijo svoj mandat na volitvah na temelju splošne in enake volilne pravice, svobode političnega združevanja in svobode mišljenja brez državne prisile in vpliva. Parlamentarizem lahko demokratično deluje le v razmerah pravne države, v ustavni demokraciji.

Pri vrednotenju parlamentarizma se moramo izogniti parlamentarni romantiki, ki že ob samem obstoju parlamenta, ki je bil izvoljen na svobodnih in večstrankarskih volitvah, vidi rešitev glavnih problemov demokracije in družbenega razvoja in pri tem zanemarja številne okoliščine. Zavrnuti je potrebno tudi pojave svojevrstne politične ozkosrčnosti vladajočih oblastnih struktur (parlamentarna večina), ki pogosto absolutizira večinski princip odločanja ter podcenjuje in zanemarja – kot drugod po svetu – potrebo (tudi) političnega kompromisa in konsezualnega principa odločanja. Strankarska fragmentiranost parlamenta še ne pomeni uveljavljanje »zmernega političnega pluralizma«, ampak lahko, ob nekaterih predpostavkah, ki žal, niso nerealne, pelje v politično bipolarnost, v »polarizirani politični pluralizem«. Če k temu dodamo še relativno nizko politično kulturo in pomanjkanje državljske samozavesti in odgovornosti, lahko takšna situacija pripelje v blokado demokratičnega, odgovornega in učinkovitega delovanja parlamenta in razvoj demokracije sploh. Pravi parlamentarizem je lahko uspešen le v političnem sistemu ustavne demokracije.

V parlamentih so preko razmerja poslanskih mandatov posameznih strank izražena razmerja politične moči, kakor se je izoblikovala na splošnih, večstrankarskih volitvah. Volitve so politična legitimizacija demokratične oblasti (parlamenta). Vendar to samo po sebi ni zadosti. Demokratično izvoljena oblast se mora stalno in znova legitimirati. Pri tem pa mora zlasti računati s tem, kako oblast izvršuje, kar je pogoj ohranitve njene politične legitimnosti.

Temeljna in nenadomestljiva naloga parlamenta je, da je najvišje telo političnega predstavništva oblikuje obče interese, ki pa v političnem pluralističnem sistemu nastajajo le aposteriorno, v demokratičnem procesu. Politična znanost je pred novimi, zahtevnimi izzivi in nalogami. S slovensko suverenostjo in neodvisnostjo se bo vloga parlamenta še povečala.

2.1.1.2. Slovenski parlament v procesu tranzicije²

Zaradi bolj konkretnjšega spoznavanja slovenskega parlamenta smo kot pomoč izbrale besedilo Staneta Zajca, ki nam bo pomagalo, da razširimo svoja znanja in poglede o obravnavani temi. »Slovenija je v svojem zgodovinskem razvoju doživela več valov modernizacije, ki jo razumemo kot uresničevanje zahtev po narodni enakopravnosti in oz. uveljavljanje pravice naroda do samoodločbe, tesno povezano z moderno mislijo o človekovih pravicah. Za prvo lahko nedvomno štejemo širjenje protestantizma z vsemi

¹ KRAJNC, Stane. 1991. Parlamentarizem »dileme in perspektive«. Ljubljana.

² ZAJC, Dane. 1997. Delo. Sobotna priloga. str. 33.

posledicami preobrazbe vrednot. Po protestantski etiki, ki je poudarjala delavnost, racionalnost in enakost pred Bogom, smo se začeli še bolj razlikovati od drugih.«...

»Slovenci smo v l. 1948 predstavili svoj prvi politični program, ki je povezan z bojem za suverenost ljudstva v smislu razsvetljenskega izročila. Ta program, ki zahteva, da se »politiško« razkropljeni narod Slovencev zedini v eno kraljestvo z imenom Slovenija, in da ima svoj deželni zbor, je prvi federalistični program v zgodovini habsburške monarhije, ki je temeljil na etnični podlagi. Na začetku tega stoletja smo imeli pomembno vlogo v prizadevanjih za skupno samoodločbo Slovencev in drugih južnoslovanskih narodov habsburške monarhije za lastno državo. (Majniška deklaracija, 1917).

Z dejansko odcepitvijo od Avstrije in ustanovitvijo kratkotrajne Države Slovencev, Hrvatov in Srbov (29. Oktobra.1918) je prišlo do drugega pomembnejšega koraka v smeri politične modernizacije. Zaradi mednarodnega nepriznavanja in italijanskega prilaščanja našega ozemlja pa je ta korak ostal takrat na pol poti- pod zunanjimi pritiski je prišlo do združitve s Kraljevino Srbijo v unitarno kraljevino SHS. Ob tej združitvi smo ostali brez kakršnegakoli lastnega predstavniškega telesa, zunaj naših meja pa so ostali veliki deli našega ozemlja.

O začetku slovenske državne samostojnosti lahko realno govorimo med drugo svetovno vojno, ko smo l. 1943 oblikovali predstavnikiški organ, ki je sprejel sklepe o enakopravnem vstopu v novo (takrat še ne povsem definirano) jugoslovansko federacijo . Po okupaciji Slovenije l. 1941 je prišlo do aktualizacije programa Zedinjene Slovenije v nekem okviru Jugoslavije v obeh slovenskih medvojnih taborih. Vendar je vodstvo OF (Kocbek, Kidrič...) vseskozi poudarjalo, da je slovenski narod upravičen do vzpostavitve svoje suverenosti in do tega, da v vsaki politični obliki sožitja vztraja pri zajamčeni pravici do samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve; ta pravica je tudi najvišja nacionalna pravica vsakega naroda.

Program slovenskih meščanskih strank (poznejše »Slovenske zveze«) pa je v tistem času izhajal iz suverenosti Kraljevine Jugoslavije. Kontinuiteta te države, ki je nesporno temeljila na pravici do samoodločbe, je dejansko obstajala tudi v povojni jugoslovanski, sicer socialistični, federaciji. V njej je sicer obstajal velik propad med načelnim poudarjanjem federativne ureditve in dejansko vlogo republik, pa tudi uvedba samoupravljanja je bila zlorabljena kot način preseganja nacionalnega vprašanja. Čeprav je mogoče trditi, da je bila Jugoslavija tudi po ustavi iz l. 1974 le formalna federacija in da je o usodi narodov odločala le vrhovna partijska struktura (dr. Bučar), je bilo v njej prav tako mogoče najti legitimne osnove za zahteve po povrnitvi pristojnosti in nazadnje za združitev iz te federacije. Na to pravico do samoodločbe, ki ni bila nikoli izrabljena, smo se začeli naslanjati v osemdesetih letih v boju proti poskusom centralizacije, l. 1990 pa smo jo uporabili za odločanje o osamosvojitvi in končno l. 1991 za obrambo pred napadom od zunaj.

Lahko bi rekli, da je od 16. stoletja prišlo do petega in najodločilnejšega vala modernizacije, ki vključuje tako politično kot gospodarsko in socialno modernizacijo, šele konec osemdesetih let tega stoletja. Modernizacijske vrednote, ki imajo svoje korenine v protestantizmu, so prišle do izraza in sooblikovale zelo specifičen in racionalen proces slovenske tranzicije, ki je bil potreben da se je modernizacija v vseh

pogledih končala. V kontekstu »zunanjih« koalicij je treba ocenjevati tudi razmerja med notranjepolitičnimi tabori, pa tudi usodo »notranjih« koalicij.«

Konec osemdesetih let oz. 44 let po koncu vojne, je bil poražen tudi protidemokratski komunizem, ki je bil najprej v koaliciji s fašizmom proti demokratičnim državam, nato pa skupaj z demokracijo proti fašizmu. Zlom realsocialističnih sistemov ni bil le posledica totalitarne vladavine, odvisne od kontrole nad lastnimi državljani in povezane z represijo, ampak globoke gospodarske krize in vsesplošne neučinkovitosti. Tisti, ki so se pri nas zavzemali za nujne strukturalne politične reforme v smislu parlamentarne demokracije, so zahtevali uvedbo večstrankarskega sistema in hkrati tudi oblikovanje modernega slovenskega parlamenta.

Zvezna oblast prav tako ni mogla razglasiti izrednega stanja na ozemlju Slovenije brez privolitve slovenskega parlamenta (amandma LXIII). Ta prizadevanja je demokratično izvoljena skupščina RS nadaljevala s tem, da je junija 1990 sprejela Resolucijo o suverenosti Republike Slovenije, februarja 1991 pa resolucijo o predlogu za sporazumno razdružitev SFRJ. Najpomembnejšo odločitev o neodvisnosti Slovenije pa je skupščina RS prenesla na volivce, ki so se o tem samo odločali na referendumu decembra 1990. Na podlagi rezultatov referendumu je skupščina soglasno razglasila neodvisnost Slovenije 25. junija 1991.

Druga pomembna raven je raven priprave nove ustave. Skupščina RS je 13. junija 1990 ustanovila posebno komisijo za pripravo ustave, ki je po intenzivnih razpravah v zvezi s strukturo prihodnjega parlamenta in nekaterimi pravicami (pravica do splava itd.), svoje delo končala 12. decembra 1991. Ustava, ki je bila sprejeta z več kot dvetretinjsko večino 23. decembra 1991, je poudarila temeljne pravice človeka in državljana (nekateri so bile vsebovane že v amandmajih k prejšnji ustavi). Mnoge med njimi so dobesedno ali smiselno povzete iz mednarodnopravnih listin in paktov.

Z novo ustavo smo dobili sistem t.i. »nepopolne dvodomnosti«, v katerem je prvi dom splošno predstavniško telo, ki ima pravico sprejemati zakone in druge odločitve, drugi dom pa sestavljajo predstavniki različnih družbenih skupin in lahko le do določene mere vpliva na odločitve prvega doma....

Ne glede na to pa vloge slovenskega parlamenta ne moremo oceniti kot neučinkovite, še posebej če upoštevamo delo, ki je bilo opravljeno na prvih dveh ravneh. Poleg tega moramo seveda upoštevati, da je slovenski parlament tudi sam moral skozi proces modernizacije, ki še ni povsem končan. Posodobitev je pomenila predvsem opustitev prejšnjega delegatskega skupščinskega sistema oz. tridomnosti in prehod na sedanji sistem »nepopolne dvodomnosti«, ki daje izrazit primat prvemu domu. Druga oblika modernizacije je bila oblikovanje novih delovnih teles na funkcionalnem načelu, opremljenih s precejšnjimi pristojnostmi za samostojno oblikovanje politik... Tako kot noben drug parlament tudi naš ni humanitarna in dobrodelna ustanova, ampak prizorišče soočanja med opozicijo, ki bi rada prišla na oblast, in »pozicijo«, ki hoče oblast ohraniti z vsemi zakonitimi sredstvi. Temeljno vprašanje torej ni vprašanje dejanskih razlik glede konkretnih vprašanj, ampak vprašanje oblikovanja za vse sprejemljivih pravil politične igre, ki ne morejo biti zapisane v poslovníku. Zato sta – kakor povsod po svetu – odgovorni kot pozicija kot opozicija. ...

Na tej točki se parlament seveda pojavlja kot ogledalo razvitosti slovenskih strank, ki so zasedle politični prostor, kot oblikovalk politične volje in povezovalk interesov posameznih družbenih slojev (ti se resda počasi oblikujejo primerljivo s t.i. zahodno družbo). Prav tako je izraz njihove državotvornosti sposobnosti spoznati, da ima splošen dolgoročni interes prednost pred konkretnimi, kratkoročnimi interesi. Razmerja moči med njimi so videti labilna, njihove sposobnosti uporabljati vzvode oblasti pa dokaj različna. To je sicer sprejemljivo zaradi njihove relativne mladosti. Vendar pa bi morale stranke, katerih politične ure so se ustavile v različnih preteklih zgodovinskih obdobjih ali pa se zanje začelja politično štetje časa šele na začetku 90. let, naravnati politični čas, če hočejo določiti čas skupen imenovalc skupnih slovenskih interesov. Brez tega tudi v parlamentu ni mogoče zastaviti nobene zanesljive dolgoročne politike. Predvsem pa, če hočejo stranke svoj medsebojni boj spraviti v zase in za celo »družbo« sprejemljiv okvir, ki je primerljiv s strankarskimi boji v parlamentarnih demokracijah. Politično razklanost Slovenije vsaj začasno uspeva presegati sedanji »veliki« koaliciji, ki pa tudi znotraj sebe postaja bolj prizorišče boja za moč in vpliv kot pa lahko dosega konsenz o najboljših rešitvah glede strateških vprašanj notranje in zunanje politike.

V tem se očitno kažejo globlja vprašanja odnosa do države nasploh, ki mora temeljiti na določeni vrednostni lestvici, na kateri mora biti nacionalni interes pred vsemi drugimi interesi. Če parlament ne more opredeliti dovolj jasno tega interesa, lahko postanejo ogrožene temeljne pridobitve politične modernizacije, všteti osamosvojitve, izpostavljam se nevarnosti zlasti na področju mednarodnega delovanja. Energija, ki se je sprostila ob neverjetni enotnosti Slovencev v času osamosvojitve (tudi enotnosti strank), se je začela izgubljati in uporabljati za povsem neproduktivna obračunavanja. S tem izgubljam veliko prednost, ki smo jo pridobili z državo in lastnim najvišjim predstavniškim telesom.

2.1.2 Mnenja nekaterih slovenskih avtorjev

2.1.2.1. Asimetrični zakonodajni trikotnik³

Kot rečeno, v nadaljevanju bomo pregledali in navedli še dodatne vire, ki še bolj prispevajo k razsvetlitvi vprašanja v problemu. »Relacija med državnim zborom, vlado in državnim svetom je področje, ki ga je potrebno poznati. Tu smo se oprli na premišljevanje današnjega ustavnega sodnika in takratnega poslanca v državnem zboru prof. dr. Cirila Ribičiča. Z vidika otroških bolezn slovenskega parlamenta in njegove zakonodajne politike je posebej zanimivo vprašanje medsebojnih razmerij med državnim zborom, državnim svetom in vlade Republike Slovenije. To ne pomeni, da drugi državni organi ne morejo pomembneje vplivati na sprejemanje zakonov. Zlasti ustavno sodišče s svojimi odločbami pogosto usodnejše posega v zakonodajno funkcijo, kot na primer svet... Mnogo manj pomembno vlogo kot ustavnemu sodišču je ustavodajalec namenil predsedniku republike. Ta na primer formalno razglašajo sprejete zakone: toda ne sme jih razglasiti prvih sedem dni po sprejemu (toliko časa ima na razpolago svet, da vložijo veto), mora pa jih razglasiti najpozneje v osmih dneh po sprejemu. Predsednik republike tudi ne more (na predlog predsednika vlade) imenovati ministrov, niti razpisati predčasnih volitev, kar opravlja šef države v večini drugih

³RIBIČIČ, Ciril. 1997. III Strokovno srečanje pravnikov javnega prava. 1997. Portorož.

parlamentarnih sistemov. To ilustrira, kako omejene pristojnosti in nepomembno vlogo je ustavodajalec namenil šefu države, pa čeprav gre za neposredno izvoljenega "očeta naroda"...

Pri razmerju med zborom, svetom in vlado ne gre za enakomeren trikotnik. Deloma zaradi asimetrične ustavne ureditve, ki daje zboru ključno, svetu pa le korekturno in svetovalno vlogo pri sprejemanju zakonov...

2.1.2.2.Zbor proti svetu

Gorje pametnemu. Tistemu, ki misli, da je požrl vso modrost tega sveta in si ne pusti svetovati. Tistemu, ki noče sam nositi breme (zakonodajne) oblasti, kot da se ne bi zavedal, da to pomeni nositi ne le vso slavo za uspehe, ampak tudi vse gorje, povezano z napačnimi odločitvami. Tako nerazumno se je v prvem mandatnem obdobju obnašal zbor do sveta. Ob ponovnem odločanju o zakonih na temelju prvih petih vloženih odločilnih vetov vodstvo državnega zbora sploh ni povabilo na sejo predstavnika državnega sveta. Državni svet je v zboru naletel na neprijazno vzdušje in podcenjevalni odnos. Zbor se je obnašal kot veliki, starejši brat, ki ljubosumno čuva monopol zakonodajne oblasti v razmerju do sveta, čeprav le-ta nima vzvodov, da bi bil konkurent, lahko je kvečjemu le korektor zakonodajne politike zbora...

Svet je, kot nakazuje že njegovo ime, predvsem svetovalno telo. Gotovo je lažje biti svetovalec, kritik, kot pa končni nosilec odločanja in odgovornosti zanj. Toda, da bi svet postal svetovalec (zbor modrih), morata biti izpolnjena vsaj dva pogoja: prvič, da ga zbor obravnava kot starejšega in ne kot mlajšega brata, da ga torej priznava kot legitimno svetovalno telo, in drugič, da se svet pri nasvetih, ki jih deli, omeji na ožje področje, ki ga svetniki bolje poznajo, razumejo, neposredneje čutijo kot poslanci.

Oba pogoja v Sloveniji za zdaj nista izpolnjena: zbor obravnava svet kot nebodigatreba, ki se samovoljno in škodljivo vmešava v zakonodajno politiko; svet pa se pri svojih odločitvah ne omejuje na področja, ki mu jih določa ustava in jih pozna bolje od zbora. Slovenija ne potrebuje dveh splošnih političnih predstavništev, večjega in manjšega, starejšega in mlajšega. Svet se ne sme delati, daje pametnejši od zbora na celotnem področju državnega odločanja, od gospodarstva, državne ureditve (zakoni o vladi, upravi, volitvah, ustavnem sodišču, referendumu, sodniških plačah, državljanstvu), prek mednarodnih odnosov do proračuna in manjšinske politike (zastava in himna narodnih skupnosti), če naštejemo samo nekatera področja, na katerih je svet v prvem mandatnem obdobju vložil odločilni veto...

Meje, katerih naj svet uveljavlja svojo modrost, je poskušala določiti že ustava, ko ga je opredelila kot zastopnika "socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov". Izhodišče takšne ureditve je, da bodo svetniki, ki za razliko od poslancev niso poklicni predstavniki vsega ljudstva, uspešneje dojemali in uveljavljali specifične potrebe področja, na katerem delujejo, tudi v času po izvolitvi v svet...

Medtem ko je svet prevečkrat in premalo selektivno vlagal odločilni zakonodajni veto, zlasti v prvih mesecih svojega delovanja, ga je zbor prevečkrat zavrnil na podcenjujoč način, ne da bi resno proučil argumente in alternativne možne rešitve. Če ne bi prišlo do takšnega prestižnega razmerja v boju za (zakonodajno) oblast, se pripombe, nasveti in sugestije sveta tudi ne bi uveljavljali predvsem preko odločilnega veta, ampak sproti, z

obravnavo in upoštevanjem pripomb v delovnih telesih in v bolj zgodnjih fazah zakonodajnega postopka. Zbor in svet bi bila sodelavca v prizadevanjih za kakovostno zakonodajo, ne konkurenta za oblast...

Res je, da je 1990. do 1993. leta trodomna skupščina delovala premalo učinkovito tudi zaradi medsebojnega nasprotovanja in omejevanja med enakopravnimi zbori, zlasti med zborom združenega dela na levi in zborom občin na desni strani. Toda to še ne pomeni, da bi bilo zaradi tega opravičeno preiti v drugo skrajnost, v enodomno zakonodajno telo, ki bi suvereno in brez možnosti kakršnih koli ugovorov, hitro, pa premalo pretehtano, odločalo o vsem...

Negativni odnos do sveta ima pogosto temelj v eno stranskem pojmovanju učinkovitosti zakonodajnega postopka. Gre za pojmovanje, ki učinkovitost meri predvsem z dolžino časa, potrebnega za sprejem neke odločitve, zanemarja pa vprašanja, povezana s kakovostjo odločanja, pravno konsistentnostjo sprejetih rešitev, skladnostjo z ustavo, predvsem pa z realnostjo sprejete zakonske ureditve...

"Teoretiki opozarjajo, da so poglaviti razlogi za nastanek proti ustavnih zakonov v prenašanih in premalo preiščenih normativnih osnutkih, do katerih pride pri razgovorih v okviru strankarskih krogov, vladnih in parlamentarnih odborov in koalicijskih sporazumov."...

Svet je v približno petini od prek 30 primerov vložitve odložnega veta uspel. V teh primerih veto sveta ni imel odložnega, ampak je imel trajni učinek (v zboru sprejeti zakon ni stopil v veljavo, ker na drugem odločanju ni bil ponovno sprejet; praviloma v takšnih primerih vlada ni ponovno začela z zakonodajnim postopkom)... Skoraj nikoli pa veto v zboru in delovnih telesih ni sprožil resnejše razprave...

Še precej uspešnejši je bil svet na področju ustavnih sporov. Po pravilu je uspel pred ustavnim sodiščem dokazati, da rešitve, ki jim je v postopku sprejemanja zakona neuspešno nasprotoval, niso skladne z ustavo (zakoni o lastninskem preoblikovanju, o referendumu, o lokalni samoupravi, o stečaju, o visokem šolstvu, o prenosu funkcij z občin na državo itd.). Tudi ti podatki dokazujejo, da zbor premalo pazljivo presoja mnenja, pripombe in veta sveta. Precenjena vloga državnega zbora in podcenjena vloga državnega sveta je razlog, da je državni svet "anonimen"...

Zbor in svet bi lahko bila dopolnjujoči si zakonodajni telesi tudi zato, ker prvega v večji meri kot drugega obvladujejo politične stranke. Poslanci so politični predstavniki, svetniki so v večji meri vezani na skupnosti, v katerih so bili izvoljeni...

Velik absurd je, da parlamentarne, zlasti pa vladne politične stranke ne kažejo razumevanja za konstruktivno sodelovanje z zastopniki lokalnih interesov v svetu, obenem pa kandidirajo na volitvah za zbor tiste svoje člane, ki opravljajo funkcijo občinskih županov...

Tudi ideje o uveljavljanju osebne odgovornosti in odpoklica so bolj združljive in lažje uresničljive pri svetnikih, kot pri poslancih. Prvič zato, ker so izvoljeni na podlagi večinskega volilnega sistema, praviloma posredni, drugič zato, ker so zastopniki posebnih in skupnih, ne pa splošnih političnih interesov, kot to velja za poslance...

2.1.2.3.Vlada nad zborom

V ustavnopravni teoriji je nesporna ugotovitev, da je Ustava Republike Slovenije (na precej ponesrečen način) odstopila od nekaterih stalnic parlamentarnega sistema (podcenjena vloga šefa države, imenovanje ministrov in volitev sodnikov v zboru, preveč omejena možnost predčasnih volitev) in s tem otežila uveljavljanje načela delitve zakonodajne in izvršilne oblasti. Ustava s pomočjo konstruktivne nezaupnice zagotavlja vladi stabilen položaj, po drugi strani pa zagotavlja stabilen položaj tudi državnemu zboru, ki ga ni mogoče razpustiti (razen, kadar ni sposoben oblikovati vlade)...

Ne pove veliko trditev, da je v neki državi ustava močno poudarila funkcije parlamenta na račun vlade. Ustavna ureditev, ki širi pristojnosti parlamenta, namreč avtomatično še ne vodi k prevladi zakonodaje nad eksekutivo. Čeprav si vlada ni uspela z večkratnimi poskusi sprememb zakona zagotoviti položaja kreatorja (in ne le izvajalca) državne politike, v Sloveniji nikakor ne moremo govoriti o prevladi državnega zbora nad vlado oz. je ta vlada samo formalna in navidezna. Na žalost dejansko razmerje politične moči ni mogoče enostavno in trajno zagotoviti zgolj z izbiro systemskega modela...

Vlada ima v parlamentarnem sistemu veliko moč zaradi obvladovanja parlamentarne večine, torej prek strankarskega discipliniranja poslancev vladajočih strank...Pokazalo se je namreč, da je predsednik vlade skoraj nezamenljiv...Pri nas je neupravičeno postalo nekaj samoumevnega, da ima vlada večji ugled in večjo podporo v javnosti kot zbor (glej raziskave)... Soočenja med vlado in njenim predsednikom ter opozicijo v državnem zboru ni uveljavljeno kot je na primer v angleškem parlamentu. Predsednik vlade ne pride na sejo zbora na primer niti takrat, ko se sprejemajo spremembe zakona o vladi, ki so v izrazitem nasprotju z njegovimi izjavami o racionalizaciji državnim institucij... .

2.1.2.4.Svet in vlada

Nekateri bi radi svet kar ukinili, drugi pošiljajo zbor na počitnice, ki naj trajajo čim dalj, po možnosti kar do konca mandata, nikomur pa še ni prišlo na misel, da bi Slovenija lahko preživela brez vlade. To dobro ilustrira resnično razmerje politične moči med zborom, svetom in vlado. Kljub temu, na teoretični ravni, ni mogoče zanikati možnosti, da bi svet s svojimi odločitvami vplival na delovanje ali celo ogrozil obstoj vlade.

Zakonodajni veto lahko ogrozi sprejem zakona, ker je v tem primeru potrebna bolj zahtevna večina vseh poslancev in ne le večina opredeljenih glasov prisotnih poslancev. Tudi prek ustavnih sporov lahko svet doseže razveljavitev zakonskih rešitev, ki jih je predlagala vlada. Pomembno sredstvo v rokah sveta je tudi možnost zahtevati uvedbo parlamentarne preiskave. Najmočnejše sredstvo, ki ga ima v svojih rokah svet, pa je možnost zahtevati razpis referendumu.

Toliko bolj, ker zbor ne more preprečiti razpisa zakonodajnega referendumu, ki ga terjaja svet in ker svet ni vezan na nobene ustavne pogoje ali omejitve pri taki zahtevi, če se le-

ta nanaša na zakon (na sprejemanje ustave ali ustavodajni referendum svet nima neposrednega vpliva). Pri presoji uspešnosti delovanja sveta se ni smiselno omejiti samo na primere, v katerih je svet uspel z vetom ali zahtevo za presojo ustavnosti, kajti sama grožnja z vetom, ustavnim sporom, parlamentarno preiskavo ali referendumom, lahko vpliva na sprejem drugačnih odločitev od tistih, do katerih bi prišlo, če te grožnje ne bi bilo...

Seveda bi bila vlada navdušena nad ukinitvijo sveta. To bi ji zelo poenostavilo položaj, odpravljena bi bila "komplikacija" v zakonodajnem postopku, ki jo težje obvladuje kot zbor. Toda obstoj drugega parlamentarnega doma ni pomemben samo s tega vidika, ampak tudi z vidika sprejemanja bolj kakovostne zakonodaje. Zato nasprotujem razmišljanjem o ukinitvi sveta. To pa ne pomeni, da ni smiselno razmišljati o drugačnem modelu dvodomnosti.

Zavzemam se za uvedbo prave dvodomnosti, pa čeprav nepopolne, se pravi dvodomnosti, v kateri bi bil drugi dom predstavnik regionalnih in lokalnih interesov (zbor pokrajin), enakopraven zboru pri obravnavi in sprejemanju odločitev, ki neposredno zadevajo te interese. (Zadeve, o katerih bi soodločal zbor pokrajin, bi lahko bile financiranje lokalnih in regionalnih potreb, urejanje prostora, varstvo okolja, varstvo naravne in kulturne dediščine, enakomeren regionalni razvoj, druga razvojna vprašanja, nekateri pa menijo, da bi moral soodločati tudi o spremembi ustave...)

Člani takšnega zbora bi bili neposredno odgovorni volivcem svojim pokrajin in tudi poslej ne bi imeli neposrednega vpliva na oblikovanja vlade (razen morda pravice "zaslišanja" kandidatov za nekatere ministre) ali na spreminjanje ustave. V slovenskih razmerah bi uvedba zbora pokrajin kot drugega, nepopolnega parlamentarnega doma, privedla do bolj preiščenega in kakovostnega zakonodajnega odločanja, prispevala bi k večjemu upoštevanju lokalnih in regionalnih interesov in enakomernemu regionalnemu razvoju, omejila bi centralistične težnje ter moč partitokracije in razrešila navidez nepremostljiva nasprotovanja med pristaši proporcionalnega in večinskega volilnega sistema. Predvsem pa bi proces drobitve občin in centralizacije pristojnosti kar oboje slabi, korigirali z regionalizmom, ki bi decentraliziral Slovenijo in krepil njeno trdnost..

2.1.2.5. Kaj in kako spremeniti ?

Nekaterih slabosti ni mogoče odpraviti brez sprememb ustave (*uvedba zbora pokrajin, drugačen način imenovanja ministrov, razširitev možnosti razpisa predčasnih volitev*). Glede drugih bi se lahko marsikaj spremenilo na bolje, če bi zbor, svet in vlada v večji meri dojeli in uveljavljali vsak svojo, z ustavo in parlamentarnim sistemom opredeljeno funkcijo. Pri tem bi bilo razumljivo, če bi prihajalo med vlado in zborom tudi do hujših in pogostejših konfliktnih razmerij, ki izhajajo iz ustavnega načela delitve oblasti.

... Zanimivi sta razmišljanji, da v sodobnih parlamentarnih sistemih ni mogoče več govoriti o izraziti delitvi oblasti na legislativno in izvrševalno, češ da sta parlament in vlada pristala »na eni strani, ali z drugimi besedami povedano, za istimi »okopi« in da za njima stoji ista elita političnega odločanja, ki vpliva na obe veji oblasti zato, ker »je vlada parlamenta, oz. točneje večini v parlamentu podrejena« in ocena, ki povzdiguje

in kuje v nebo le pomen ustavnega sodišča kot nosilca najbolj odločujoče in ključne vloge pri uveljavljanju delitve oblasti, nadzoru nad izvršilno in zakonodajno oblastjo in brzdanju centrov moči in odločanju.

Prva od obeh podcenjuje dejansko moč in vpliv vlade, v povezanosti s strankarskimi vrhovi vladnih strank, druga pa preveč izključujoče vidi rešitev samo v uveljavljanju vloge ustavnih sodišč. Nepotrebni pa so prestižni boji med zborom in svetom ter medsebojno nagajanje in metanje polen pod noge, saj se nahajata v isti, zakonodajni sferi oblasti.

Večinoma se teoretiki nagibajo k stališču, da je svet drugi, nepopolni dom slovenskega parlamenta, drugi trdijo, da je pri nas uveljavljena »stroga enodomnost parlamentarne ureditve«-Bučar; tretji pa, da gre za organ »sui generis«, ki pa vendarle deluje v zakonodajni sferi državne oblasti-Cerar. V njunem sodelovanju bi morali prevladovati vzajemnost, prirejeno ravnovesje, medsebojno zavezništvo in dopolnjevanje, tako v postopku sprejemanja zakonov, kot pri opozarjanju na slabosti vlade in državne uprave. Tako bi bilo mogoče doseči sinergični učinek medsebojnega ustvarjalnega sodelovanja, ki bi okrepil tudi zakonodajno oblast nasproti eksekutivi...

Zbor, svet in vlada bi morali dojeti drug drugega kot legitimne nosilce posebnih državnih funkcij, pri čemer bi bilo bolj logično, da se konfliktna soočanja dogajajo med zborom in vlado kot izraz uveljavljanja nadzorne funkcije zakonodaje nad eksekutivo in ne med zborom in svetom. Manj prestižnih spopadov in več spoštljivega in strpnega sodelovanja med zborom in svetom ter manj nenačelnega popuščanja, pri zanesljivosti in koalicijskega mešetarjenja med zborom in vlado, bi vodilo do bolj kakovostne zakonodaje. Takšna zakonodaja bi bila bolj skladna z interesi državljanek in državljanov Slovenije, ki jih hočejo zbor, svet in vlada obvladovati, namesto, da bi jim služili.

2.1.2.6. Odložilni veto Državnega sveta⁴

Na podlagi prevladujočega spoznanja, ki izhaja iz teorije o popolnih in nepopolnih dvodomnih sistemih, je v Sloveniji uveljavljen nepopolni dvodomni sistem. Državni zbor ima odločujočo vlogo in o vseh zadevah dokončno odloča, državni svet pa s svojimi kompetencami deluje predvsem kot korekcijski faktor v razmerju do državnega zbora, predvsem s svojimi kompetencami v zakonodajnem postopku (zakonodajna iniciativa, odložilni veto, zahteva za zakonodajni referendum.). Odložilni veto državnega sveta Republike Slovenije predstavlja eno od osrednjih vprašanj problematike dvodomnosti slovenskega parlamenta...

Termin "odložilni veto" ni ustavni termin, ampak ga uporablja teorija in se je udomačil v praksi, ker je jasn in veliko bolj ekonomičen kot pa je opisna opredelitev tega instituta v ustavi. Ustava namreč govori o pravici državnega sveta, da od državnega zbora lahko zahteva, da o zakonu, ki ga je sprejel, pred razglasitvijo še enkrat odloča. Načelo ekonomičnosti in jasnosti terminov torej opravičuje uporabo odložni veto...

Kakšna je pravna narava odložnega veta?

⁴ KRISTAN, Ivan. 1997. III Strokovno srečanje pravnikov javnega prava. Portorož.

Odložni veto je sestavni del zakonodajnega postopka. Z odložnim vetom se zakonodajni postopek po končani tretji fazi prekine. To pomeni, da v primeru, če je na določen zakon državni svet vložil odložni veto, zakonodajni postopek ni končan s sprejemom zakona v tretji fazi oz. po tretjem branju v državnem zboru, ampak dejansko nastopi še četrta faza, v kateri mora državni zbor odločiti o odložnem vetu. Zakonodajni postopek torej ni končan za noben zakon vse dotlej, dokler ni jasno, ali je državni svet vložil odložilni veto ali ne oz. ali ga še lahko vloži. Dokler to vprašanje ni razjasnjeno, predsednik državnega zbora ne mora predložiti zakona v predpis za razglasitev predsedniku republike. Ustava določa predsedniku republike osemdnevni rok za razglasitev zakona. Državni svet ima na razpolago sedemdnevni rok po sprejemu zakona, da vloži odložilni veto. Ta rok je prekratek in povzroča državnemu svetu veliko težav...

Glede dolžino roka je treba opozoriti na prakso drugih držav. Avstrijski Bundesrat ima na razpolago osem tednov po prejemu zakona za vložitev ugovora (odložilnega veta). Hrvaški Županijski dom ima na razpolago štirinajst dni za vložitev odložilnega veta... Določen problem predstavlja tudi prekrivanje dveh rokov, to je sedemdnevnega roka državnega sveta za odložilni veto in osemdnevnega roka predsednika republike za razglasitev zakona. Če je zakon normalno sprejet v trifaznem postopku, in državni svet nanj ni vložil odložilnega veta, izteče osemdnevni rok predsednika republike brez prekinitve, vendar pa je vanj vključen tudi sedemdnevni rok državnega sveta za odložitev odložilnega veta.

Državni svet lahko sicer pred iztekom sedemdnevnega roka sklene, da ne bo vložil odložnega veta, vendar pa s tem predsednik republike dejansko ne pridobi dosti več časa, saj se v takšnih primerih običajno mudi z objavo zakona. Če pa državni svet vloži na zakon odložni veto, pa se osemdnevni rok za podpis zakona pomakne na konec druge odločitve državnega zbora. V tem primeru ima predsednik republike za razglasitev zakona na razpolago osem dni.

Druga odločitev državnega zbora je namreč dokončna: sedaj državni svet nima več pravice na ponoven odložilni veto in tako v osemdnevni rok predsednika republike ni več vključen sedemdnevni rok državnega sveta za odložilni veto. Vtem primeru ima pravilo« najkasneje 8 dni po sprejemu» svoj smisel, ker noben dan ni že vnaprej potrošen.

Medtem ko je za državni svet za vložitev odložilnega veta v ustavi določen sedemdnevni rok, pa za državni zbor ni določen *noben rok za ponovno odločanje o tem zakonu*. Poslovnik državnega zbora določa v 206. členu, da državni zbor glasuje o zakonu na prvi naslednji seji po vložitvi odložilnega veta. Tu torej ne gre za časovno fiksiran rok, kot to velja za sedemdnevni rok državnega sveta...

Predlagam, da bi v poslovniku državnega zbora določili *časovno določen maksimalni rok* (najbolje mesec dni, vendar največ dva meseca) za odločanje o odložilnem vetu državnega sveta, hkrati pa bi moral predvideti *domnevo*, da je z iztekom tega roka državni zbor potrdil odložni veto, torej, da zakona ni še enkrat izglasoval. S takšno ureditvijo bi se izognili nepotrebnemu zavlačevanju in negotovosti, ali se bo nek zakon, ki mu državni svet nasprotuje, končno uveljavil ali ne...

Ureditev, ki jo predlagamo, torej časovno določen rok za odločanje o odložilnem vetu in domneva, da se iztek roka brez odločitve državnega zbora šteje v prid odložilnega veta,

bi bila smiselna in jo je možno primerjati z *žepnim vetom predsednika ZDA*. Bistvo žepnega veta je v tem, da kongres prekine z delom pred iztekom desetdnevnega roka, ki ga ima predsednik ZDA za vložitev odločilnega veta. To se običajno zgodi v primerih, ko v kongresu predvidevajo, da v obeh domovih ne bo dovolj glasov za preglasovanje predsednikovega veta...

Odložilni veto je relativno uspešnejše sredstvo v rokah državnega sveta, ker je za njegovo uveljavitev postopek formaliziran in ker mora državni zbor *absolutno večino* glasov vseh poslancev (46 glasov) za preglasovanje odločilnega veta.

Ta ureditev pomeni dokaj solidno podprto kompetenco državnega sveta. Seveda to samo po sebi ni zadostna garancija za uspešnost odločilnega veta. Če razpolaga vladna koalicija v državnem zboru s prepričljivo večino in če velja pri vseh zakonih stroga strankarska disciplina, potem nima noben veto možnosti za uspeh. Če pa ima vladna koalicija ohlapno večino, in če ni vedno dogovorjena stroga strankarska disciplina pri glasovanju, potem je več zgledov za uspeh odločilnega veta.

Če pa našo ureditev absolutne večine *primerjamo z ameriško*, pa je njihova ureditev dosti bolj naklonjena odločilnemu vetu predsednika ZDA: kongres potrebuje dvotretjinsko večino glasov v vsakem od obeh domovih kongresa za preglasovanje veta predsednika ZDA.

Čeprav je bil državni svet, kot kaže analiza za prvi petletni mandat, pri uveljavljanju odločilnega veta zelo uspešen, pa postopek odločanja o odločilnem vetu ni ustrezen. Sedanji *Poslovnik državnega zbora* ima glede odločilnega veta dve veliki slabosti: prvi je upravičen sum na protiustavnost, za drugo pa velja ugotovitev, da ureditev ni racionalna.

Pri prvem vprašanju je pomembna teoretična in pravna plat zadeve. Po ustavi mora državni zbor o zakonu, na katerega vloži Državni veto, še enkrat *odločiti*. Vendar v poslovniku državnega zbora ta ustavna določba ni korektno izvedena, ker je državni zbor ponovno odločanje zreduciral samo še na eno glasovanje. Člen 206 poslovnika državnega zbora določa, da odpravi državni zbor *glasovanje* na prvi naslednji seji. Na seji državnega zbora ni organizirana razprava o zakonu, ampak pred glasovanjem lahko samo predstavijo svoja stališča: predstavnik državnega sveta, vlada oz. predlagatelj zakona in poročevalec matičnega delovnega telesa državnega zbora.

To pomeni, da ne gre za ponovno, *odločanje*, kajti o zakonu se samo še enkrat ponovi *glasovanje*: odločitev se sprejme brez razprave in brez soočanja argumentov v prid rešitvi, ki jo zagovarja državni zbor, in na drugi strani argumentov v prid rešitvi, ki jo zagovarja državni svet. Odločanje je proces, ki je sestavljen iz več dejanj, med katerimi je glasovanje samo zadnje dejanje. Zato se zgolj s ponovitvijo glasovanja na državnem zboru ne uresničuje ustavna določba o ponovitvi odločanja. *Če ni razprave, če ni soočanja argumentov pro et contra, ni odločanja*. Na ta način se celoten postopek v praksi spremeni v čisti formalizem. Zakonodajni postopek postaja v tem delu sam sebi namen, namesto, da bi ga izkoristili za to, da bi bil njegov rezultat boljši zakon. ..

Da gre dejansko za formalistično obravnavo odločilnega veta, najbolje kaže primer, ko državni zbor neposredno čaka, da bo državni svet končal svojo sejo, na kateri izglasuje odložilni veto, in ga takoj, še isti dan državni zbor preglasuje. V takšnih primerih očitno

ni nikakršnih elementov, da bi lahko govorili o ponovnem odločanju, ampak gre le za ponovitev glasovanja. To kaže, da se s poslovnikom državnega zbora ne uresničuje ustavna norma ob ponovnem odločanju o zakonu. Zaradi tega je državni svet pred ustavnim sodiščem sprožil ustavni spor za oceno ustavnosti zadevnih določb poslovnika državnega zbora. Poslovnik pa ima še drugo slabost, to pa je, da mu manjka možnost *amandmajskega spreminjanja* zakona. Zakon, na katerega je dan odločilnega veto, ostaja celota, torej pade cel zakon Npr. zaradi enega člena, ki ga obravnava državni svet (recimo zaradi suma protiustavnosti), ali pa je ponovno izglasovan cel kup s spornim (protiustavnim) členom vred. To je skrajno neracionalno.

Zato je težko razumeti, zakaj državni zbor ni hotel sprejeti predloga državnega sveta, da bi popravil svoj poslovnik in omogočil amandmajsko spremembo zakona na podlagi vloženega odločilnega veta, in sicer v tistem delu, ki ga obravnava državni svet. To bi bila razumna in racionalna rešitev, ki pa doslej žal ni bila sprejeta, in sicer predvsem iz prestižnih razlogov oz. zaradi stališča nekaterih poslancev in pravnikov, ki niso hoteli priznati dvodomnosti in so trdili, da bi s tem, če bi sprejeli ta predlog državnega sveta, pristali na dvodomen parlament! Kaže, da *prastrah pred dvodomnostjo* preprečuje racionalen zakonodajni postopek in sprejem boljših zakonov.

Nekateri zavračajo predlog državnega sveta glede *amadmiranja zakonov* po vloženem vetu z argumentom, da to ni izvedljivo, ker bi to pomenilo uvedbo *četrte faze zakonodajnega postopka*. Vsekakor je tiste, ki zavračajo četrto fazo, potrebno opozoriti na prakso *Zvezne republike Nemčije*, kjer poznajo še dve fazi zakonodajnega postopka, torej četrto in peto fazo.

Odločilni veto državnega sveta bi sčasoma moral dobiti svoje normalno mesto v zakonodajnem postopku, to je vlogo normalne *nevtralne sestavine zakonodajnega postopka*.

Odločilni veto je normalen institut zakonodajnega postopka, ki je po svoji naravi nevtralen, ker njegova funkcija ni, da bi favoriziral posamezne udeležence v zakonodajnem postopku, zlasti pa ne enega od obeh glavnih akterjev (državni svet, državni zbor), ampak je njegov namen doseči čim boljšo kvaliteto zakonodajnega postopka, torej da se sprejmejo kvalitetni zakoni v interesu volivcev in da se prepreči sprejem protiustavnih določb v zakonih. Zaradi tega je po mojem- objektivno gledano- *odločilni veto v korist vseh udeležencev zakonodajnega postopka*, torej ne samo državnega sveta, ampak tudi državnega zbora, zlasti pa tudi vlade.

- **Sestava, pristojnosti in delovanje državnega sveta**

Sestava

Državni svet šteje 40 članov, ki so organizirani v petih interesnih skupinah:

1. Interesna skupina delodajalcev – 4 predstavniki
2. Interesna skupina delojemalcev – 4 predstavniki
3. Interesna skupina kmetov, obrtnikov in samostojnih poklicev – kmetje 2, obrtniki 1 in samostojni poklici 1 predstavnik
4. Interesna skupina negospodarskih dejavnosti – 6 predstavnikov
5. Interesna skupina lokalnih interesov – 22 predstavnikov

Predstavniki lokalnih interesov so bili izvoljeni leta 1991 na neposrednih volitvah, vsi drugi pa na posrednih. Njihov mandat je 5 let. Državni svetniki opravljajo svoje funkcije nepoklicno, z izjemo predsednika.

Pristojnosti

Z ustavo republike Slovenije so določene naslednje pristojnosti državnega sveta:

1. državnemu zboru lahko predlaga sprejem zakonov,
2. državnemu zboru lahko daje mnenja o vseh zadevah njegove pristojnosti,
3. lahko zahteva, da državni zbor pred razglasitvijo kakega zakona o njem še enkrat odloča – odločilni veto,
4. lahko zahteva razpis referendumu in 2. odstavek 90. člena ustave
5. lahko zahteva, da državni zbor odredi parlamentarno preiskavo

Komisije

Državni svet ima 6 komisij:

1. komisija za politični sistem
2. komisija za gospodarstvo
3. komisija za negospodarske dejavnosti
4. komisija za lokalno samoupravo in regionalni razvoj
5. komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
6. komisija za mandatno - imunitetna, poslovniška in administrativna vprašanja.

Komisije državnega sveta predhodno obravnavajo gradiva s svojega področja, od državnih organov pa lahko zahtevajo pojasnila in podatke v zvezi z zadevami, ki jih obravnavajo. Svoja mnenja posredujejo komisijam in odboru državnega zbora ter državnemu svetu.

Komisije državnega sveta so imele v 4 letih več kot 330 sej.

Delovanje državnega sveta

Državni svet je imel doslej 81 sej. Delo državnega sveta je organizirano tako, da so državni svetniki sproti seznanjeni z vsemi gradivi, o katerih razpravlja in odloča državni zbor. Praviloma skuša državni svet posredovati svoja mnenja, predloge k posameznim zakonom takoj, ko je zakon dan v postopek sprejemanja, torej še pred prvo obravnavo v državnem zboru. Žal pa se veliko zakonov sprejema po hitrem postopku.

Državni svet je na 81 sejah obravnaval številne zakone, ki so bili v postopku v državnem zboru. 27- krat je uporabil svojo pristojnost odločilnega veta. V šestih primerih državni zbor ni uspel preglasovati odločilnega veta, kar pomeni, da zakon ni bil sprejet. Ob tem velja poudariti, da dajejo predloge za veto posamezni svetniki ali skupine svetnikov, pa tudi komisije in interesne skupine državnega sveta.

Pred Ustavnim sodiščem je državni svet 14- krat sprožil postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti, vložil pa je tudi ustavno pritožbo. V devetih končanih postopkih je ustavno sodišče prav državnemu svetu. Ustavno pristojnost zahtevati od državnega zbora razpis zakonodajnega referendumu uporabil v primeru zahteve za predhodni zakonodajni referendum v zvezi s spremembami in dopolnitveni zakona o volitvah v državni zbor.

Državni svet je organiziral srečanje in razgovore s svojo volilno bazo, javne razprave in posvete o žgočih družbenih vprašanjih. V ilustracijo naj naštejemo nekaj tem: lokalna samouprava, problematika prestrukturiranja, sanacije in lastninjenja industrije s poudarkom na Slovenskih železarnah, problematika gradnje avtocest, problematika celulozne in papirne industrije, problematika pomanjkanja medicinskih sester in razvoja službe zdravstvene nege, problematika šolske inšpekcije, regionalni vidiki demografske politike, izraba raziskav in financiranja na področju znanosti in tehnologije in o prednostih in posledicah vključevanja Republike Slovenije v Evropsko unijo na področju kmetijstva. Tudi to je podlaga za oblikovanje stališč, mnenj in odločitev državnega sveta.

Mednarodno sodelovanje

Na področju mednarodnega sodelovanja je državni svet kot nov državni organ Republike Slovenije že dobro izkoristil zanimanje tujine. To se kaže v številnih srečanjih predsednika državnega sveta dr. Ivana Kristana in svetnikov z veleposlaniki, drugimi diplomatskimi predstavniki in predstavniki parlamentu številnih evropskih in neevropskih držav. Teh srečanj je bilo 27.

To niso bili samo pogovori protokolarne narave. Kot rdečo nit v razgovorih lahko poudarimo razvoj parlamentarne demokracije, spoštovanje človekovih pravic, položaj Slovenije in njeno vključevanje v Evropsko unijo, obravnavana pa so bila tudi gospodarska vprašanja. Na osnovi teh razgovorov je bilo vzpostavljeno sodelovanje s senati oziroma državnimi sveti, ki že imajo dolgoletno tradicijo: z nemškim, bavarskim, avstrijskim, švicarskim, angleškim, avstralskim, litvanskim in hrvaškim.

2.1.3 Svet - drugi dom slovenskega parlamenta ?

2.1.3.1. Rojstvo in bilanca državnega sveta

Konec decembra 1992 po rojenemu državnemu svetu je prve zaušnice prisolil prav "oče slovenske ustave". Dr. France Bučar je državnemu svetu odrekel vlogo subjekta v zakonodajnem postopku, misel, da gre za drugi dom parlamenta, pa je označil za svojeglavost tedanjega in prvega predsednika državnega sveta (dr. Ivana Kristana), ki si je omislil, da gre za drugi dom. Kaže, da je domna struktura slovenskega parlamenta od samega začetka milo povedano dovolj nerazumljiva. Tako se je del strokovne javnosti glede tega vprašanja postavil v položaj ustavobraniteljev drugi del se je pa znašel v položaj rušiteljev ustavne ureditve. Prvi drugim očitajo protiustavnost, drugi prvim pa protidemokracijsko, tako da šele potemtakem laična javnost ne ve za kaj v bistvu gre. Za pazljivega spremljevalca dogodkov na tem področju se vsiljuje mnenje, da gre za precej zaostren boj med obema stranema.

"Odločili smo se za stopnjevanje oblik našega pritiska," je v enem od lanskih intervjujev razlagal taktiko državnega sveta njegov predsednik dr. Ivan Kristan. "Najprej damo mnenje. Če to ne gre, sprejmemo veto. In če tudi to ne uspe, gremo v ustavni spor." Mnenje, veto in ustavni spor so tri najpogostejša pravna sredstva, ki jih uporablja

državni svet kadar misli drugače o sprejetih zakonih v državnem zboru. Toda državni svet lahko tudi drugače vpliva na delo državnega zbora ali če smo bolj natančni na njegovo zakonodajno funkcijo. Namreč ta je najbolj sporna med obema, zborom in svetom. Državni svet sme državnemu zboru predlagati zakone, ki jih mora ta zatem obvezno uvrstiti na dnevni red; od zbora sme zahtevati razpis referendumu o nekem zakonu; in od zbora sme zahtevati uvedbo parlamentarne preiskave. S tem je seznam pomembnih pristojnosti sveta izčrpan.

Če vemo, da svet ne more sprejeti nobenega zakona, niti na zakone, ki jih obravnava zbor, ne more vlagati amandmajev, ne more vplivati na kadrovske zasedbe vlade, ki je ne voli niti ne razrešuje, ni težko ugotoviti da vloga državnega sveta ni preveč močna. Je pa kot je razvidno iz nadaljnjega zelo pomembna.

Prav tako je zunaj dosega sveta državni proračun; celo določitev višine lastnih proračunskih sredstev ni - v nasprotju z ustavnim sodiščem ali, denimo, predsednikom republike - v njegovi domeni. Državni svet je dejansko drugi dom slovenskega parlamenta, čeprav to ustava nikjer ne omenja, ki je pa zelo daleč, da bi bil državnemu zboru enakopraven.

Sicer pa je državni svet sam v sebi razcepljen in dokaj nekorektno sestavljen. Če sestavo sveta primerjamo z nekdanjo trodomno skupščino, ugotovimo, da je državni svet skupek ali konglomerat zbora občin in zbora združenega dela, pri čem se je seveda družbeno politični zbor prelevil v državni zbor. Skladno s prvo prevladujočim mnenjem, da se državni svet ne vmešava v zakonodajni postopek je bilo tudi ravnanje predstavnikov vlade in državnega zbora. Nihče izmed njih se ni udeleževal sej državnega sveta.

“Danes so stvari precej drugačne. Ko državni svet napove veto, sta tam navzoča predstavnik vlade in predstavnik državnega zbora. Še več, predstavniki vlade so aktivnejši na svetu kot v zboru.”⁵

Odločilni veto je pravica državnega sveta, da začasno odloži veljavnost zakona, ki ga je državni zbor že sprejel. O zakonu, zoper katerega je bil vložen odločilni veto, mora državni zbor vnovič odločiti. Razlika med prvim in ponovljenim odločanjem o zakonu je v tem, da pri prvem glasovanju za sprejem zakona zadošča že enostavna večina navzočih poslancev (24). Pri ponovljenem glasovanju je zakon sprejet le, če zanj glasuje absolutna večina oziroma večina vseh poslancev, se pravi najmanj 46 poslancev. “Veto pomeni resno zaostroitev, prav zato, ker se zakon običajno sprejema s kakimi 35 glasovi proti 25, nato pa ga je treba nenadoma izglasovati s 46 glasovi.” Državni zbor je v minulem petletju vložil 33 odločilnih vetov. V osmih primerih je državnemu svetu z vetom uspelo - zakon ni stopil v veljavo.

Tretji člen triade mnenje - veto - ustavni spor predstavljajo ustavni spori. Državni svet jih je v minulem obdobju vložil 15. Od teh se jih je devet nanašalo na zakone, zoper katere je državni svet poprej (neuspešno) vložil odločilne vete. Izplen državnega sveta pred ustavnim sodiščem je imel naslednji epilog: od devetih ustavnih sporov jih je sedem že zaključenih, od teh pa je ustavno sodišče pritrdilo v korist državnega sveta. Rzsodbe ustavnega sodišča torej v veliki meri popravljajo bilanco uspešnosti “zakonodajnega” posredovanja državnega sveta. To pomeni, da je državni svet bil

⁵RIBIČIĆ, Ciril. 1997. V: Mladina 16. IX. št. 37. Str. 40.

uspešen pri vsakem tretjem posredovanju. Ali drugače, državni zbor je v zadostni meri zmotljiv.

Ali torej je upravičenje za nadaljnji obstoj državnega sveta, katerega delovanje servisira sedemnajst administratorjev in čigar je proračun leta 1996 znašal 245 milijonov tolarjev, torej nekoliko manj kot proračun urada predsednika republike ali kot proračun varuha človekovih pravic.

2.1.3.2. Čemu in zakaj državni svet ?

Iz vsega povedanega izhaja, da ustavna koncepcija domne strukture parlamenta ni najboljše racionalno izpeljana, zlasti zaradi nasprotovanja prakse delovanja parlamenta in teoretične ustavne opredelitve položaja državnega sveta, ki se ga ne omenja kot dela parlamenta. Zaradi tega nekateri pravni strokovnjaki opozarjajo na nezadostno razumevanje vloge in položaja državnega sveta in ob tem ponujajo njegovo prilagajanje sodobnim zahtevam parlamentarne demokracije. Apologeti dvodomnosti, čeprav se zavedajo ustavne "nedotakljivosti", poudarjajo pomen sveta na različne načine. "Ne moremo računati le vpliva na zakone, saj je odločilni veto potencialna grožnja za vsak zakon. Tudi ustavni spori so takšna grožnja državnemu zboru.

Lahko štejemo, da je bilo pri vseh naslednjih zakonih manj protiustavnih rešitev prav zato, ker se je računalo, da bo v nasprotnem primeru državni svet sprožil ustavni spor."⁶ Če povzamemo, delovanje sveta ima splošno preventivni učinek na delovanje državnega zbora in ne samo postkorektivni, kot je bilo videti.

Z uresničevanjem omenjene trade, državni svet ni izčrpal svojih sredstev za delovanje. Državni svet je tudi predlagatelj zakonov. No, na tem področju je bilanca posredovanj državnega sveta bila najbolj klavrna, saj je državni svet v minulem obdobju vložil enajst zakonov, sprejet pa je bil en sam. Tako malo predlogov zakonov in še manj sprejetih v državnem zboru je posledica zelo nekoherentne sestave sveta, ki najbrž zaradi pluralnosti interesov ni zmožen oblikovanja sprejemljivih predlogov.

Državni svet je samo enkrat uporabil svojo ustavno pravico, da zahteva referendum. Šlo je za predlog volilnega sistema, ki na referendumu ni bil sprejet. "No, grožnja z referendumom je zelo resna grožnja. Po ustavi namreč državnemu svetu ni mogoče preprečiti referenduma, za katerega se je odločil. Če državni zbor neresno jemlje predloge državnega sveta, s tem izziva možnost, da bo državni svet posegel po referendumu in vprašal ljudi, ali ima prav on, ali ima prav državni zbor. Hujšo grožnjo si je pravzaprav težko predstavljati, saj državni svet izbira trenutek, ko bo referendum razpisan, izbira temo, izbira formulacijo, državni zbor pa je povrh dolžan referendumu razpisati."⁷

Kot rečeno, državni svet nima pravice, da bi k zakonom, ki jih sprejema državni zbor, vlagal amandmaje. "Toda, če dobimo mnenje državnega sveta, za njim pa je grožnja veta ali referendum, je to zelo podobno amandmaju"⁸ Ustavne pravice, da od državnega

⁶RIBIČIČ, Ciril. 1997. V: Mladina 16. IX. št. 37. Str. 18.

⁷RIBIČIČ, Ciril. 1997. V: Mladina 16. IX. št. 37. Str. 18

⁸RIBIČIČ, Ciril. 1997. V: Mladina 16. IX. št. 37. Str. 18

zboru zahteva uvedbo parlamentarne preiskave, pa državni svet v minulem obdobju ni uporabil.

In ne na koncu, za politične stranke premoč v državnemu svetu je zelo pomembna. Obstajata dva razloga. Prvi je pridobitniški. Stranke imajo nekaj odvečnih, vendar še kar sposobnih kadrov, ki jim morajo zaradi preteklih uslug priskrbeti ugodno funkcijo. Skratka smo pri **politizaciji državnega sveta**. Poleg tega svetnike ščiti imuniteta, kar pomeni da se v mandatnem obdobju lahko izogibajo kazenskemu pregonu, za delo dobijo pa tudi tretinsko nadomesstilo. Drug, pomembnejši argument, so pristojnosti, ki smo jih že podrobno analizirali. "S prestižnimi političnimi odločitvami pri sprejemanju odložilnih vetov lahko državni svet skoraj v celoti blokira delo državnega zbora in tako prevzame vlogo državnozbornske opozicije"⁹.

2.1.3.3.Kako naprej ?

S položajem in delom državnega sveta je malo kdo povsem zadovoljen, niti svetniki, njegovi člani o poslancih državnega zbora, da ne govorimo. Kako naprej, oziroma predlogi kako ga spremeniti, s čem ga nadomestiti, so stara vprašanja toliko kot državni svet sam. Mimo občasnih radikalnih predlogov, ki se zavzemajo za odpravo, ukinitve državnega sveta (Lojze Peterle) ali pa vrnitve sveta "znotraj ustavnih kompetenc" (France Bučar) se večina zmernih predlogov nagiba k pretvorbi državnega sveta v pokrajinski zbor, ki bi bil v funkciji afirmacije lokalne samouprave. Kaže, da se večina potencialnih sprememb nagiba k oblikovanju pokrajinskega zbora v katerem naj bi poslanci bili izvoljeni po dvokrožnem volilnem sistemu in bi najbrž lahko bili odpoklicljivi, če svojo funkcijo ne bi opravljali tako kot je potrebno.

2.1.4 Domna ureditev nemškega parlamenta

2.1.4.1.Federativna Ureditev

Po drugi svetovni vojni je bila zahodna Nemčija (Zvezna republika Nemčija) zgrajena na federativnem načelu, za kar so si prizadevale zahodne zasedbene oblasti, ki so želele Nemčijo na novo razdeliti in jo na ta način oslabiti, da ne bi ponovno zrasla v silo, ki bi ogrožala mir. Združitev obeh Nemčij je bila izvedena dokaj hitro in za mnoge nepričakovano. Odločilno vlogo je pri tem odigral Gorbačov. V pogodbi o združitvi so tudi oblikovali novo besedilo preambule ustave, v kateri je namesto prejšnjih enajst naštetih šestnajst zveznih dežel in je določeno, da GG velja za celotno nemško ljudstvo.

2.1.4.2.Temeljna Načela Ustavne Ureditve Zr Nemčija

⁹ MATOS, Urša. 1997. V: Mladina 2. XII. Št. 48. Str.17

Nosilni člen tega poglavja je 20. člen, ki ga imenujemo ustava v malem. V tem členu so zavezujoče določbe o ureditvi države in načelih, na katerih država temelji:

- Ime države: Zvezna republika Nemčija,
- Oblika državne ureditve: zvezna država,
- Demokratska oblika socialne države: demokratska republika,
- Načelo socialne države,
- Načelo ljudske suverenosti,
- Načelo delitve oblasti,
- Načelo pravne države in
- Pravica do upora.

V imenu države je hkrati vsebovana zapoved o ureditvi države, to je odločitev za federacijo.

2.1.4.3. Organi zveze

Od tretjega do šestega poglavja ustave so konkretizirane določbe 20. člena za vzpostavitev ustavnih organov zveze na temelju ljudske suverenosti in načela delitve oblasti. Tu so določbe za izvolitev oz. imenovanje teh organov in je za vsakega od njih podana legitimeteta za izvrševanje državne oblasti na ravni zveze.

Ustava določa pet samostojnih ustavnih organov zveze, in sicer:

- Državni zbor,
- Zvezni svet,
- Zvezna skupščina,
- Skupni odbor,
- Zvezni predsednik,
- Zvezna vlada

a) Državni zbor

Državni zbor je zvezni zakonodajni organ, katerega legitimeteta temelji na neposrednih volitvah in katerega pooblastila niso odvisna od nobenega drugega državnega organa (razen kadar gre za ustavne spore, o katerih odloča zvezno ustavno sodišče).

Državni zbor opravlja tri funkcije:

- zakonodajno funkcijo,
- volilno funkcijo in
- kontrolno funkcijo.

Z zakonodajno funkcijo državni zbor v okviru ustave ureja delovanje državnih organov in skupno življenje v državni skupnosti. V sedmem delu ustava določa, kako je zakonodajna funkcija razdeljena med zvezo in deželami.

Pri zakonodajni funkciji sodeluje tudi zvezni svet kot nepopolni drugi dom, ki daje na nekatere zakone soglasje, k drugim pa lahko vložijo odločilni veto.

Volilno funkcijo opravlja državni zbor s tem, da voli zveznega kanclerja, polovico sodnikov zveznega ustavnega sodišča in pooblaščenca za oborožene sile, da sodeluje posredno pri volitvah zveznega predsednika in tudi pri volitvah zveznih sodnikov.

Kontrolno funkcijo opravlja državni zbor nad vlado. Pri tem poudarjajo, da je v strankarski državi, kjer je na oblasti določena koalicija, smiselno, da se pri kontrolni funkciji angažira predvsem opozicija. Sredstva tega nadzora so predvsem nezaupnica, preiskovalni odbori, poslanska vprašanja. Tudi sprejem proračuna štejejo za posebno priložnost izvajanja nadzora nad vlado.

b) Volilni sistem

Volilna pravica se pridobi z 18 letom starosti.

Aktivna in pasivna volilna pravica sta sedaj izenačeni, do leta 1970 pa sta se razlikovali: za aktivno volilno pravico je zadostovala starost 18 let, za pasivno volilno pravico pa je bil pogoj starost 21 let.

V ustavi sicer ni opredelitve niti za večinski niti za proporcionalni sistem, vendar je ustava pooblastila zakonodajalca, da volilni sistem določi z zakonom. Nemški volilni sistem imenujejo kombiniran volilni sistem, ki uveljavlja glavne prednosti tako večinskega kot proporcionalnega sistema. Vendar pa ta označba ni povsem točna, ampak je točneje, če ga označimo za 'personaliziran proporcionalni volilni sistem'. Bistvo tega sistema je, da se polovica poslancev voli neposredno v volilnih okrajih po večinskem sistemu, polovica pa se jih voli na podlagi deželnih strankarskih list po čistem proporcionalnem sistemu. Za izvedbo takšnih volitev je z zakonom uveljavljena še druga posebnost, to je pravica, da ima vsak volivec dva glasova: s prvim glasom glasuje neposredno po sistemu relativne večine za svojega poslanca v volilnem okrožju, z drugim glasom pa glasuje za deželno strankarsko listo, in sicer po čistem proporcionalnem sistemu.

Za izvedbo direktnih volitev se celotna država razdeli na toliko volilnih okrožij, da se dobi polovica neposredno izvoljenih poslancev. Do združitve obeh Nemčij je državni zbor štel 496 poslancev, kar pomeni, da je bilo določenih 248 volilnih okrožij. Po združitvi se je število poslancev povečalo na 565, kar je pomenilo 328 volilnih okrožij za neposredno izvolitev polovice poslancev. Leta 1998 so sklenili, da naj bi pri naslednjih volitvah število volilnih okrožij zmanjšali na 299.

Drugi glas je odločilen za izračun, koliko pripada posamezni stranki na državni ravni. Od skupnega števila poslancev se odštejejo poslanci, ki so jih posamezne stranke dobile v volilnih okrožjih. Ostanek mandatov se razdeli na stranke glede na podporo, ki so jo dali volivci z drugim glasom posameznim strankam. Do leta 1985 so uporabljali d'Hondtov sistem najvišjega količnika, poslej pa uporabljajo izpopolnjen sistem Hare/Niemeyer. V sedanjem volilnem sistemu je uveljavljen tudi 5% volilni prag.

c) Zvezni svet

Zvezni svet je samostojen organ zveze, preko katerega dežele sodelujejo pri zakonodaji in upravi zveze ter pri zadevah EU. Zvezni svet predstavlja protiutež centralnima političnima organoma zveze, to je državnemu zboru in zvezni vladi, hkrati pa predstavlja odločilen vezni člen med zvezo in deželami. Tako se v zveznem svetu uresničujeta dve načeli:

- Federativno načelo in
- načelo nepopolne dvodomnosti.

Teoretično gledano spada zvezni svet v skupino nepopolnih drugih domov, ki niso enakopravni s prvim domom, kamor štejemo tudi slovenski državni svet, vendar pa ima zvezni svet več in močnejše kompetence.

V zakonodajnem postopku ima zvezni svet odločilno kompetenco, to je absolutni in odločilni veto na zakone, ki jih sprejema državni zbor. Za označbo zveznega sveta kot nepopolnega drugega doma ni bistveno, da ustava ne uporablja terminov dvodomni parlament, prvi dom in drugi dom.

Zvezni svet ima številne pristojnosti:

- poleg državnega zbora sestavlja skupni odbor,
- v zakonodajnem postopku ima zakonodajno iniciativo,
- v ustavi je določeno, glede katerih zakonov mora državni svet odločiti, ali bo nanje dal svoje soglasje ali ne – takšnih zakonov je približno polovica in ima zvezni svet glede njih torej absolutni veto,
- na ostale zakone pa lahko vloži odločilni veto,
- daje soglasje na določene uredbe zvezne vlade ali zveznega ministra,
- sodeluje pri izvajanju zveznega nadzora nad deželno upravo,
- mora dati soglasje k ukrepom zvezne prisile,
- lahko zahteva odpoklic policijskih enot pri preprečevanju nevarnosti za ustavno ureditev v posameznih deželah,
- sodeluje pri zaprisegi zveznega predsednika in
- voli polovico sodnikov zveznega ustavnega sodišča.

d) Skupni odbor

Skupni odbor je bil uveden leta 1968 v okviru predpisov o izrednem stanju. Zamišljen je kot zvezni rezervni parlament, če je v državi proglašeno obrambno stanje in če se ne more sestati državni zbor. V tem primeru nadomesti skupni odbor v enoviti funkciji državni zbor in zvezni svet. Skupni odbor sestavljata dve tretjini članov državnega zbora in ena tretjina članov zveznega sveta, katerih člani pa niso vezani na smernice svojih dežel. Ustanovitev skupnega odbora in njegovo delovanje določa poslovnik, ki ga sprejme državni zbor s soglasjem zveznega sveta.

2.1.5 Ustavni sistem združenega kraljestva (Velika Britanija)

2.1.5.1.Uvodne opombe

Za razliko od mnogih dežel, v Veliki Britaniji ne obstaja dokument, ki bi ga poimenovali z ustavo. Razlogi ležijo predvsem v njenem specifičnem zgodovinskem razvoju. Medtem ko so v drugih deželah, v borbah buržoazije proti vladarjem osnovali ustave, je Anglija našla izhod te vojne v utrjenem pravilu premoči parlamenta. Parlament, v katerem so zasedali predstavniki celotnega naroda je v dolgi borbi z monarhom dosegel takšen ugled, da se njegov obstoj ter pooblastila, s katerimi razpolaga, predstavljati najtršo obliko ustavnosti zakonitosti. Vanj so zaupali bolj, kot bi

zaupali nekemu dokumentu, imenovanem ustava. Pri tem je potrebno upoštevati, da v Angliji ni bilo socialne revolucije in da se je ustavni razvoj Anglije začel od slavne revolucije, vse tja do druge polovice 19. stoletja, kot rezultat aristokracije in buržoazije.. Torej, parlament v Angliji ni podrejen ustavi; bil je in je tudi ostal nad ustavo. Osnovno ustavno pravilo Anglije govori, da parlament razpolaga z neomejenimi pooblastili. Neobstoj ustave, kot izraz pisnega dokumenta posledično pripelje do trditve, da Anglija sploh nima ustave. Vendar angleška ustava kljub vsemu obstaja, le da je povsem drugačna od ustav drugih dežel.

Angleška ustava ima povsem drugačno sestavo in sestoji iz različnih elementov. Le-ti ne morejo biti absolutno in ne dvoumno potrjeni, ampak med avtorji vlada večje ali manjše strinjanje kateri so tisti elementi, da lahko govorimo o ustavi.

Širša klasifikacija, ki oblikuje angleško ustavo vsebuje dve skupini elementov:

- Ustavno-pravna pravila in
- Ustavne konvencije.

Osnovno ustavno pravilo govori o suverenosti parlamenta. V tej značilno vlogi parlamenta veliko pripomore dejstvo, da v Angliji ne obstaja institucija za ocenitev ustavnosti. Od tod lahko povsem pravno rečemo, da angleška ustava ni bila nikoli »sprejeta« ; nastala in razvijala se je sama. Ustava je mnogokrat povedano »čudo modrosti in sreče«. Ni proizvod abstraktnih teorij in apriornih tez, ampak proizvod prakse in kompromisov; mnoge njene rešitve odražajo načelo *modus vivendi*, za probleme, ki se v praksi nenehno pojavljajo; se neprekinjeno spreminja in nikoli ne zastara. Angleška ustava je vedno, v vsakem trenutku *up to date*.

2.1.5.2.Parlament

Na začetku je kralju (tudi v Angliji), kot v vseh režimih absolutne monarhije razpolagal z zakonodajno, izvršilno in sodno oblastjo. Parlament kot »ljudsko predstavništvo« so imenovali 1295. leta. Najprej je bil parlament enodomen; v njem so (skupno) zasedali pripadniki vseh treh slojev-plemstvo, duhovščina in meščani. Razprave ter prav tako tudi odločitve so potekale skupno. Dokaj hitro, v 14.stoletju postane parlament dvodomen. Za razliko od francoskega parlamenta, kjer ima duhovščina, kot poseben sloj svoj dom, se v Angliji le-ta ni odcepila kot poseben dom. Cerkveni dostojanstveniki so, kot do sedaj nadaljevali s svojim zasedanjem v *Magnum Concilium-u*, ki se je preoblikoval v zgornji del parlamenta, dom lordov.

V drugem, spodnjem domu, domu komune so se nahajali predstavniki grofij in gradov, katerim so se pridružili še predstavniki drobnega plemstva. Tako je nastala delitev parlamenta na domova, na osnovi razlikovanja članov po »latinskem pravu« in članov, ki so prišli v parlament kot predstavniki nekoga. Do jasnega oblikovanja dveh domov pride leta 1341.

V začetku 15.stoletja postane parlament glavni zakonodajalec, kar pa ne pomeni, da kralj nima več normativnih pooblastil. Izgubil je samostojnost sprejetja zakonov, vendar je še dalje razpolagal s pooblastili, da daje uredbe in razglase, kot splošno-obvezne akte, seveda v načelučasne veljavnosti. Dejstvo pa je, da ni bila razjasnjena razlika med

uredbo in zakonom. Tako je kljub sprejetju pravila spreminjanja zakonov ali ukinjanja zakonov ob sprejetju novih, kralj v praksi s svojimi uredbami spremenil zakone.

Odnosi med kraljem in parlamentom so v obdobju 15., 16. in v prvi polovici 17. stoletja prehajali skozi različne faze, tako da je v zakonodajni sferi med njima bilo včasih več, včasih manj sodelovanja, prihajalo pa je tudi do skupnih preprirov, nesoglašanj.

Slavni revoluciji iz leta 1688 je sledilo sprejetje (naslednje leto) *Bill of Rights* v parlamentu. *Bill of Rights* vsebuje prepoved kralju, da le-ta lahko brez soglasja parlamenta zadržuje zakone in jih svobodno spreminja. Prav tako določa člane, ki so svobodni s strani parlamenta te da se le-ta pogosteje sestaja, zaradi boljšega opravljanja zakonodajne funkcije.

Kakorkoli, o parlamentu v Angliji so govorili kot o suverenu, v pravem smislu, ki se mora gibati v okviru politične suverenosti, katere nosilec je volilno telo.

Poudarja se torej, da je parlament predvsem pravni in ne politični suveren. Njegova suverenost izhaja iz zakonskih pooblastil; da sprejema zakone, brez pravnega omejevanja, glede na obstoj nadzakonske moči-ustave, se pravi, da oblikuje angleško ustavno ureditev kot to sam želi. Pri tem ne more ravnati zgolj po »lastni volji«, kajti največjo moč Anglije je še vedno v rokah javnega mnenja, v obliki volilnega telesa. In prav volilno telo je nosilec politične suverenosti. Zaradi tega parlament, pravno suveren, ne bo nikoli sprejel odločitev, ki bo v nasprotju s političnim suvereno (volilnim telesom). V skladu s tem je bila v Angliji, v preteklosti uvedena t.i. teorija mandata, kjer volivi preverjajo dom komune, da v obdobju petih let zakonodajalstva sprejme odločitve, v skladu s programom večinske stranke.

2.1.5.3. Dom Lordov

Delitev na dva doma v 14. stoletju se je ohranila vse do danes. Prav tako je tudi sedaj parlament sestavljen iz doma lordov in doma komune. Pozicija in karakter obeh domov sta se skozi čas spreminjala. Nastal, kot spodnji dom, je dom komune postopno postajal pomembnejši dom parlamenta. Dom lordov-zgornji dom je sčasoma postal ne le drugi dom, ampak po svojem značaju tudi drugostopenjski dom. Na to spremembo je vplivalo več faktorjev, kot so:

- Sestava oz. način oblikovanja domov
- Večanje pooblastil domu komun na račun doma lordov
- Splošna smer demokracije; večanje vloge javnega mnenja, ki kot volilno telo predstavlja osnovo za izbor doma komun

Dom lordov je nastal iz *Magnum Concilium-a*, ki so ga sestavljali fevdalci in cerkveni dostojanstveniki in vse do danes je obdržal aristokratski značaj. Tako je redke primer parlamentarnega doma, ki ne le, da ima fevdalni izvor, ampak ima še danes predvsem nedemokratsko in nevolilno sestavo.

Dom lordov šteje skupaj približno 1100 članov, med njimi je 26 predstavnikov duhovnih lordov. Člani tega doma so tudi t.i. pravni lordi; osebe, ki vršijo ali so vršile najvišje sodne funkcije. Od leta 1958 zakon o doživljenjskem zapisnikarstvu v domu lordov zasedajo doživljenjski zapisnikarji, ki jih na predlog prvega ministra imenuje

monarh, s pravico doživljenjskega zasedanja. Doživljenjski zapisnikarji so osebe iz javnega in kulturnega življenja. Leta 1978 je bilo le-teh v domu lordov 295 (od tega 37 žensk).

Posledice vseh značilnosti doma lordov se izražajo v njegovih konzervativnih elementih. K temu je doprineslo tudi dejstvo, da je bila v 19. stoletju večinoma na oblasti konzervativna stranka. Dom lordov v osnovi ostaja telo, kjer prevladuje konzervativizem. Postopno upadanje moči doma lordov se zrcali v dveh sferah:

1. **Zakonodajalstvo**; ob delitvi parlamenta na dva domova, se je sprejelo tudi načelo sprejetja zakonskega predloga, le ob soglasju obeh domov. Dom komun je s svojimi predstavniki grofij in gradov moral dati svojo podporo, kar je bilo nujno, da je kralj sploh lahko uvedel in reduciral davke. Tako je dom komun v oblasti finančnih zakonov imel prevlado nad domom lordov, ki se je po pravilu moral strinjati, brez pretiranih nesoglasij, s predlogi doma komun. Kar se tiče ostalih zakonov, večine izmed njih, vlada soglasje obeh domov; praksa pa udejanja nasprotovanje dom lordov glede odločitev, sprejetih v domu komun.
2. **Odnos z izvršilno oblastjo**, natančneje s kabinetom; v 19. stoletju se je uveljavljalo pravilo, da mora vlada (kabinet) »ugajati« le domu komun, kot edinemu splošno predstavniškemu telesu. Nastala je ustavna konvencija o odgovornosti vlade domu komun. Z druge strani vlada ni nosilec odgovornosti dom lordov. Kakršnokoli glasovanje v domu lordov, glede obstanka vlade na oblasti ni bilo veljavno. Dom lordov ima informativno-sodna pooblastila. Do leta 1948 so lahko lordi v primeru, da so bili obtoženi, zahtevali, da jim sodi dom lordov. Laburistična stranka je ukinila ta privilegij. Neodvisno od tega je dom lordov tradicionalno najvišje prizivno (apelacijsko) sodišče za civilne zadeve v celotnem Združenem Kraljestvu in za kaznive zadeve v Veliki Britaniji. Omenjeno funkcijo ne opravlja celoten dom, ampak le vnaprej določeni pravni lordi.

Razlogi za obstoj doma lordov se nanašajo na tradicijo in zgodovino. Nadalje ima koristno vlogo, da premisli ter obravnava vprašanja razprav prvega, splošno predstavniškega doma. Bile so razprave o njegovi ukinitvi ter razprave o pomembnosti drugega doma, ob sprejemanju pomembnih odločitev. Kakorkoli prevladalo je staro razumevanje, da takšen kot je, dom lordov, če že ne koristi, tudi ne škoduje. Anglija je bila prva država, ki je uvedla bikameralizem (dvodomno sestavo parlamenta) in je vzor mnogim drugim državam, za uvedbo drugega doma. Čeprav je začetnica bikameralizma, pa je le-ta dane maska. Dom lordov nima pomembne vloge v stanjih stvari: bolj ali manj se vse dogaja v domu komun, kot da bi obstajal le en dom.

2.1.5.4. Dom Komun

Slavna revolucija in sprejetje *Bill of Rights* leta 1689 pomeni prekinitev absolutne monarhove oblasti ter uveljavljanje pomoči parlamenta. Monarhija je zadržana, vendar kot omejena parlamentarna monarhija. Parlament v svoji delitvi na dva domova ter dom komun, s svojimi pooblastili postane pomembnejši dom. Do 30. let 19. stoletja je bil dom komun le formalno predstavniško telo. Le-ta se je dejstveno nahajal v rokah doma

lordov in bil neke vrste »podružnica« doma lordov, kar je bila posledica predvsem njegove sestave, natančneje načina oblikovanja njegovih članov.

Lordi, ki so bili zastopniki velikih posestev so vršili pomembno mesto tudi za izbor članov v dom komun. Brez prevelikih problemov jim je uspelo, da so bili v domu komun iz grofij in gradov izbrani prav njihovi kandidati. Z druge strani so imeli velik vpliv na izbor v dom komun in tudi na delo ministrov oziroma kraljeve okolice. Ob uporabi korupcije in podkupovanja so v dom komun uvajali svoje predstavnike, a katerimi so kasneje manipulirali brez večjih težav. V teh okoliščinah doma lordov ni bilo težko vzdrževati odvisnost doma komun. Pri tem je potrebno upoštevati, da je aristokracija ne samo najbogatejša, ampak tudi najbolj izobrazena vrsta. Odtod je večina ministrov pripadalo aristokraciji. Opisano obdobje je bilo obdobje oligarhije, vzpostavljeno v parlamentu.

Premik k reformam je bil očiten v 19. stoletju. Angleška buržoazija se je nahajala v hitrem vzponu. Anglija je bila prva država, v kateri je prišlo do industrijske revolucije (2. polovica 18. stoletja). Buržoazija je imela v svojih rokah zbiranje velikega bogastva in zahtevala zase več pravic ter predvsem sodelovanje v oblasti, kar bi ji lahko omogočila prav reforma doma komun. Le-ta se je odtrgala izpod »oblasti« doma lordov in prehajala v oblikovanje predstavniškega telesa.

Danes šteje dom komun 651 članov. Celotna država je razdeljena na tolikšno število izbranih enot in v vsaki od njih se izbira po en poslanec. Skupno število poslancev se razdeli na posamezne dele Združenega Kraljestva in sicer, v Škotski se izbira najmanj 71 članov doma komun, v Wellsu najmanj 35, v Severni Irski pa fiksno število članov 12. Ostanek, 533 članov se izbira v Angliji. Za vsak del Združenega Kraljestva je postavljena posebna komisija, ki utrjuje meje posameznih volilnih enot ter vršijo revizijo. Na volitvah je uveden večinski sistem; izbran je tisti kandidat, ki dobi relativno večino glasov. Anglija je vedno upoštevala ter verjela v večinski sistem, ne glede na mnoga prigovarjanja. Za sistem pravijo, da je zelo nepravilčen ter zelo neučinkovit; nepravilčen, ker je lahko izbran tudi tisti kandidat, ki je dobil zgolj slabo relativno večino. V domu komun je lahko izbrana tudi oseba, proti kateri se je opredelila večina glasovalcev dane volilne enote in so le-ti glasovali za drugega kandidata. Posledica je lahko razlikovanje med razpoloženjem volilnega telesa, vzetega v celoti ter izražanja na volitvah in sestavo doma komun. Zgodilo se je že, da je v določenih volilnih enotah dobil v domu komun večino kandidat, katerega stranka ni prejela volilne večine; in učinkovit je zaradi enostavnosti ter pravila, da pridobi večino v domu komun ena stranka, kar ima za posledico oblikovanje homogenih, enostrankarskih vlad ter njihovo stabilnost.

Za poslance, izbrane v domu komun se predpostavlja, da predstavljajo celoten narod in ne le svojo volilno enoto. Njihov mandat je svoboden – ni možnosti odstopa. Glede na močno strankarsko disciplino, so poslanci v svojem domu in zastopanju zavezani strankarskim opredelitvam in odločitvam. Vse omenjeno nakazuje, da se volilni sistem in status poslanca v največji meri nahaja v funkciji obstoječega dvostrankarskega sistema in da se na volitvah mnogo bolj odloča o dejanju zaupanja posamezniku ene ali druge stranke, kar pomeni tudi sprejetje dane politike določene stranke, ki bi s pomočjo vlade vodila državo.

Obdobje mandata je bilo z zakonom, leta 1911 zmanjšano na 5 let. Značilno za trajanja mandata doma komun je, da niti v enem primeru le-ta ni obstajal za obdobje celotnih pet let. Povprečno obdobje trajanja doma je manj kot 4 leta. Odločitev o razpisu se nahaja v rokah kabineta, natančneje v rokah prvega ministra. Formalno pa odločitev poda monarh, na predlog prvega ministra. Razlogi za razpust doma komun so naslednji:

- Vlada komun izglasuje nezaupanje;
- V globokem nestrinjanju med vlado in opozicijo, glede nekega skupnega vprašanja;
- Zadnja desetletja je zgrajena "teorija mandata", za katero velja mnenje, da pridobiva moč ustavne konvencije;
- Samoiniciativna odločitev vlade, da v danem trenutku pred iztekom rednega mandata razpusti dom komun.

Zasedanjem domu komun predseduje spiker (speaker). Njegovo ime 'govornik' izhaja iz zgodnjega obdobja, da le-ta v imenu doma zastopa monarhijo, kar dom želi, da mu pove, torej 'govori' v njegovem imenu. Spiker vodi razprave v domu komun, v njih pa ne sme sodelovati; ne glasuje, razen če bi bil njegov glas rešitev. Njegova vloga je pomembna tudi v smeri, da ima pravico podeliti določeni odločbi odločitev, ali gre pri zakonskih predlogih za finančne dimenzije. Od te odločitve je odvisno, ali bo potem dom lordov nasprotoval sprejetim zakonskim predlogom doma komun. Spiker torej posredno vpliva na skupno sodelovanje doma lordov v zakonodajnem delu. Spiker ni oseba vlade ali opozicije, je človek doma komun. Dokler opravlja to funkcijo ne sme biti član katerekoli stranke. Spiker je suvereni voditelj dela doma komun in mora biti nevtralen in nepristranski; njegova vloga se pogosto primerja z vlogo sodnika. Njegove odločitve je potrebno brezpogojno poslušati, saj je tako 'nepogrešljiv' kot sam papež.

Zaradi tega je uvedena praksa, da enkrat izbran v funkciji spikerja, le-ta ostaja v svoji vlogi vse dokler ni izbran – voljen za poslanca; po vsakih splošnih volitvah, nastopijo tudi volitve za spikerja, vendar se zanj voli (vedno) oseba, ki je do sedaj opravljala to funkcijo (ob pogoju, da je bil ponovno izbran – izvoljen v domu komun ter da je voljan, da ponovno sprejme to funkcijo).

Neizbežen element angleškega ustavnega sistema je obstoj opozicije. Tudi v drugih državah parlament ni sestavljen zgolj iz političnih somišljenikov, ampak ga sestavljajo tudi predstavniki različnih političnih strank, od katerih nekateri podpirajo vlado, drugi predstavniki pa predstavljajo njene nasprotnike in se nahajajo v opoziciji vlade. Vendar ni nikjer opozicija institucionalizirana na takšen način, kot je to prav v Angliji. Dom komun sestavljajo člani dveh največjih strank, izbrani na volitvah: v preteklosti sta bili konzervativna in liberalna stranka, sedaj pa konzervativna in laburistična. Stranka z večinsko podporo na volitvah dobi največje število članov za dom komun in le-ta oblikuje vlado, druga stranka pa predstavlja opozicijo.

Vlada se imenuje 'vlada Njenega veličanstva' in opozicija 'opozicija Njenega veličanstva'. Opozicija je sestavni del mehanizma tega dela sveta. Brez njene vloge in samega obstoja, si v domu komun ne moremo zamisliti funkcioniranje parlamentarnega sistema. Njena osnovna naloga in obveznost je napadanje in kritiziranje vlade, nasprotovanje vladnim predlogom ter da daje lastne predloge ter da poskuša strmoglaviti vlado.

Osnovno sredstvo, kako dom komun kontrolira vlado je obstoj poslanskih vprašanj. S poslovnikom doma komun je dano članom vlade, da zastavljajo poslanska vprašanja (ustna ali pisna) prvemu ministru ali drugim članom vlade, v roku štirih dni. Ta čas se imenuje *Question time*. Ministri so zavezani, da odgovarjajo na vprašanja, razen če bi bil odgovor v nasprotju z 'javnimi interesi'. Ob odgovoru na vprašanja se ne razpravlja dalje. Poslanska vprašanja se v Angliji, glede na učinkovitost zelo razlikujejo od interpretacij, ki so značilna za ostale parlamente in katere se pogosto uporabljajo, kot sredstvo za kontroliranje vlade, po glasovanju o zaupnici. Povsem razumljivo je, da zastavljena vprašanja koristijo predvsem pripadnikom opozicije.

Neposrednega učinka s strani poslanskih vprašanj v bistvu ni: niso predmet kakršnekoli razprave in ne morejo voditi k vprašanju o zaupanju vladi ali morda celo o glasovanju o tem. Poslanska vprašanja so značilna, saj se o njih, če gre za javni interes, obvešča celotno javnost. Poslanska vprašanja zastavljajo tudi pripadniki vlade in se na ta način tudi z njihove strani ocenjuje delo vlade. Dom komun je v Angliji ostal glavna 'tovarna zakonov'. Večina zakonov se najprej sprejme v domu komun, da se nato pošljejo domu lordov v razpravo in sprejetje.

Vse zakone, ki jih sprejema parlament lahko delimo v dve skupini:

- javni zakoni in
- privatni zakoni.

Med 'privatne zakone' spadajo zakoni, ki se v kontinentalnem, evropskem delu imenujejo individualni zakoni, torej zakoni v korist fizičnim osebam, pravnim osebam ter lokalnim oblastem. O predlogih teh zakonov razpravljajo posebni odbori doma komun; razprave imajo kvazi-sodni značaj, ker se na njih sklicujejo ne le predlagatelji zakonov, ampak tudi osebe ali organi, ki bi bili zainteresirani za sprejetje zakonskih predlogov ali za njihovo nesprejetje. S pravico zakonodajne iniciative za sprejetje javnih zakonov razpolagajo člani doma komun in vlada; odvisno od tega, kdo je predlagatelj, se razlikujejo *public bills* (predlaga vlada) in *private members* (predlagajo člani doma komun).

Do začetka 19. stoletja so *public bills* predstavljali izjemo, dandanes pa pomenijo največji del zakonskih predlogov. Do te spremembe je prišlo ob spremembi vloge in položaja kabineta. Kabinet, sestavljen iz članov večinske stranke ima mandat večine volilnega telesa in sicer v skladu s politiko in programom, sprejete s strani volivcev. Upravljanje pomeni spreminjanje starih zakonov ter sprejemanje novih. Zato se kabinet pojmuje kot tisti, ki daje največje število zakonskih predlogov. Približno 90% zakonskih predlogov prihaja s strani vlade. Vzporedno z relativnim povečevanjem števila *public bills* upada število *private members bills*.

Kakšno je bistvo odnosa med parlamentom in vlado se vidi tudi po tem, da v domu komun, brez večjih prigovarjanj sprejemajo dominantno vlogo vlade v zakonodajnem delu. Za časa druge svetovne vojne in ob prvih letih njenega konca (1939-1948) je dom komun sprejel odločitve, da ves svoj čas posveti opazovanju ter razumevanju vladinih predlogov, tako da je bila možnost sprejetja *private members bills* v tem času izključena.

Kot v vseh parlamentih tudi v domu komun obstaja sistem pomožnih teles, imenovanih odbori. Ta sistem odborov doma komun prikazuje številne posebnosti, v odnosu na

podobne sisteme v drugih delih sveta. Posebno mesto zavzema t.i. odbor celotnega doma in predstavlja zgolj dom v njegovem posebnem zasedanju. Zanj je značilno: 1) ne predseduje mu spiker, ampak posebej izbrani predsednik; 2) razprave niso pod vplivom razprav doma komun; 3) postopek ni obvezujoč, besedo lahko pridobiš večkrat – lahko se sprejemajo tudi amandmaji, itd. dom se preoblikuje v Odbor celotnega doma v primeru finančnih vprašanj (predlogi, ki zahtevajo materialne stroške) in v primeru, da je potrebno določen pomemben zakon sprejeti po hitrem postopku.

Poleg Odbora celotnega doma so v domu komun še stalni odbori ter različne kategorije specifičnih odborov. Najpomembnejše odbore pa predstavljajo t.i. stalni odbori, uvedeni leta 1882. Le-ti nimajo pravne iniciative, to pomeni, da razpravljajo le o zadevah, katere jim predloži / zada dom komun. Po končanem delu morajo povedati svoje poročilo domu. Obstoječi sistem stalnih odborov predstavlja izraz želje, da se po tradiciji najznačilnejše funkcije parlamenta zadržijo v domu komun. Sistem naj bi omogočal razumno kontrolo nad delom izvršilne oblasti, ob izogibanju ohromelosti njene aktivnosti.

Tretjo vrsto odborov sestavljajo t.i. izbrani odbori in jih delimo v tri skupine:

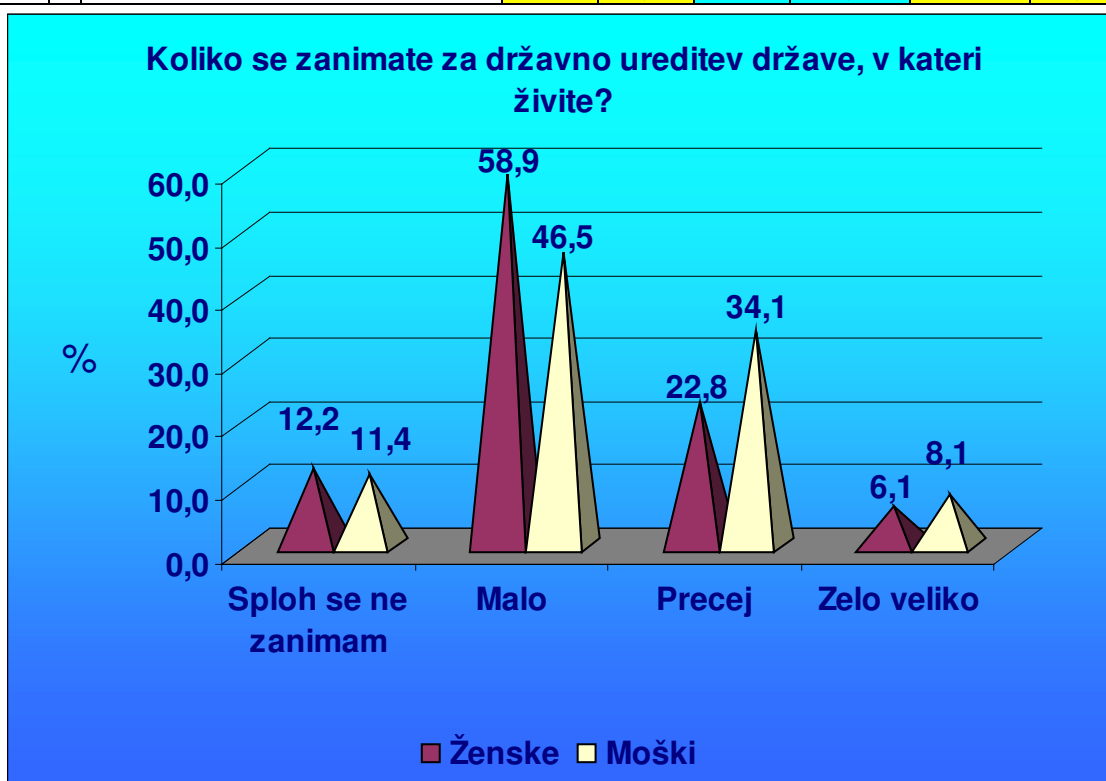
1. odbori za notranja vprašanja doma,
2. odbori za izvrševanje anket,
3. odbori, uvedeni za razumevanje in opazovanje *private bills*.

Skratka, prikazale smo pregled dveh držav katerih so parlamenti sestavljeni iz dveh domov ob upoštevanju nemške posebnosti, ki v določenih razmerah oblikuje eden skupni dom. Ta teoretična znanja so nam v pomoč, da bolje razumemo poskus vzpostavitve dvodomnega parlamenta pri nas. Več o tem v zaključku te naloge.

2.1.6 Interpretacija rezultatov raziskave

»V pomanjkanju argumentacije,
je resnica stvar interpretacije!«
dr. B. Veljkovič

Kako se zanimате za državno ureditev države v kateri živite			Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
			180		185		365	
Vprašanja			Št.	%	Št.	%	Št.	%
1.	a	Sploh se ne zanimam	22	12,2	21	11,4	43	11,8
	b	Malo	106	58,9	86	46,5	192	52,6
	c	Precej	41	22,8	63	34,1	104	28,5
	d	Zelo veliko	11	6,1	15	8,1	26	7,1

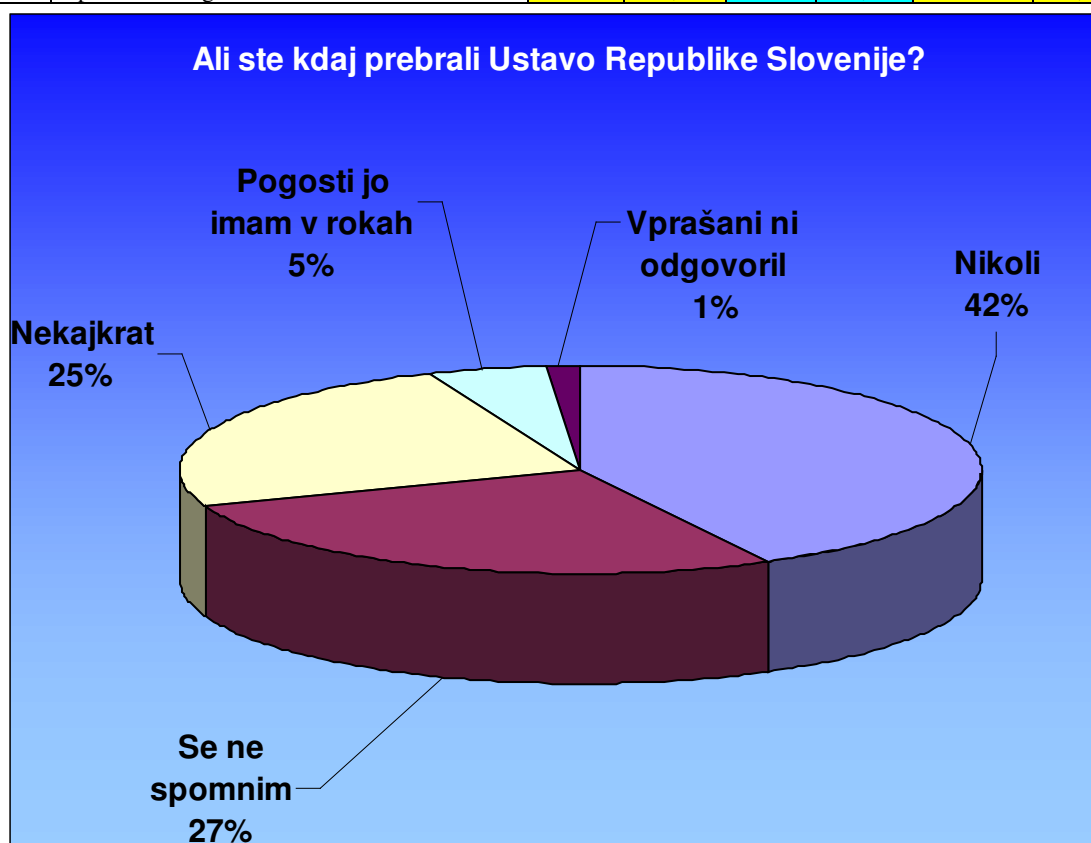

Iz rezultatov raziskave je razvidno (glej tabelo št. 1), da se *skoraj dve tretjini vprašanih ne zanima ali zelo malo zanima za državno ureditev* države v kateri živijo. Zanimivo, da v rezultatih raziskave na isto temo v letu 1998, najdemo skoraj podoben rezultat. Pred sedmimi leti je zanimanje za državno ureditev bilo manjše za enajst odstotkov¹⁰. Moški se v povprečju za trideset odstotkov bolje zanimajo za državno ureditev kakor ženske. *Opazamo, da se zanimanje za državno ureditev v preteklem obdobju izboljšalo*, kar pa je zelo pomembno za rast udeležbe ljudi v javnem življenju.

¹⁰ Glej, raziskovalna naloga: Domna struktura slovenskega parlamenta, Srednja trgovska šola, 1998.

V spolni strukturi je zanimanje za državno ureditev ostalo nespremenjeno. Ženski del volilnega telesa je v manjši meri zainteresiran za državno ureditev in delovanje države. Razloge za to razliko nismo raziskovali, predpostavljamo pa, da sta si spola pa le različna in nekih različnih reakcij v okolju mora biti. Tako, da na področju spolne strukture zanimanja za državno ureditev nismo ugotovili nič novega, še manj pa pretresljivega. Seveda, poznavanje državne ureditve je tudi nekako osnova za poznavanje delovanja posameznih organov znotraj te ureditve in še posebej državnega sveta. Na samem začetku, rezultati niso nič kaj obetavni. Toliko bolj je končno mnenje volivcev o vlogi državnega sveta, neverodostojno.

Ali ste kdaj prebrali ustavo Republike Slovenije? Tri četrtnine je takih		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
		180		185		365		
2.	a	Nikoli	77	42,8	77	41,6	154	42,2
	b	Se ne spomnim	38	21,1	60	32,4	98	26,8
	c	Nekajkrat	56	31,1	35	18,9	91	24,9
	d	Pogosto jo imam v rokah	8	4,4	9	4,9	17	4,7
		Vprašani ni odgovoril	1	0,6	4	2,2	5	1,4

V nadaljevanju smo želeli izvedeti kako volivci in volivke poznajo temeljni, najsplošnejši in najvišji pravni akt države, ustavo. Poznavanje ustave (glej tabelo št. 2), vsaj v osnovnih črtah, je predpostavka razumevanja državne ureditve oziroma vloge državnega sveta. Četrtnina vseh vprašanih je ustavo prebralo, prebira ali ima pogosto v rokah. Tri četrtnine volivk in volivcev, ustavo sploh ne pozna. Raziskava kaže, da so ženske za deset odstotkov več imele ustavo v rokah kot moški. V raziskavi iz leta 1998 je branje ustave bilo za deset odstotkov slabše. Če primerjamo rezultate iz prvega vprašanja z rezultati tega drugega vprašanja je moč ugotoviti, da tisti, ki se zanimajo za družbeno zlasti državno ureditev se zanimajo tudi za ustavo. Slabo zanimanje za javne

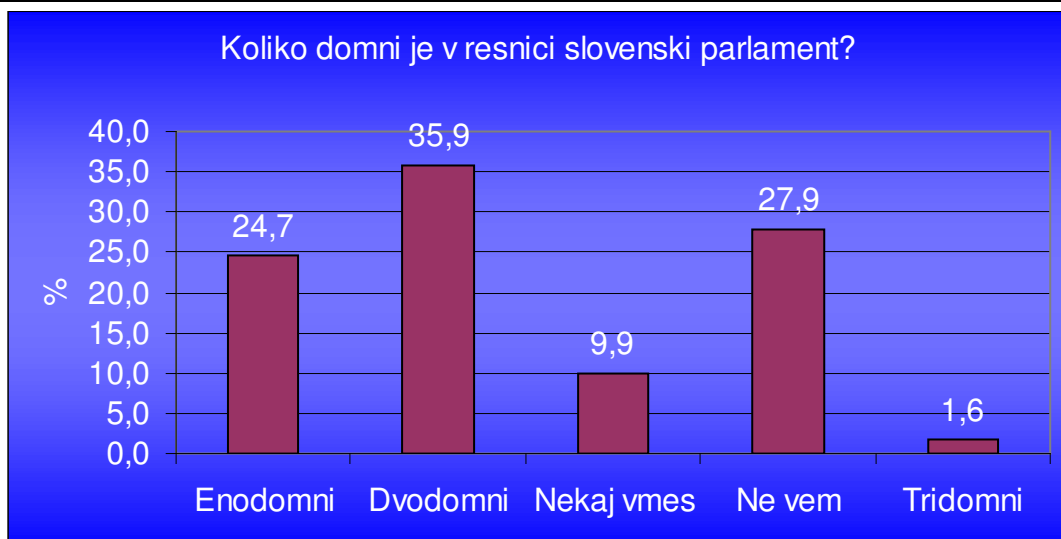
in skupne stvari znotraj države lahko razumemo kot posledico navzoče individualizacije in propagiranja liberalistične ideologije, ki izhaja predvsem iz koncepta, naj se vsakdo pobriga za se. Nismo prepričani, da se ljudje ne zanimajo za državno ureditev in ustavo zaradi zelo slabega imidža politike kot take, ki jo uprizarjajo naši politiki.

Kakšen parlament v slovenski državni ureditvi bi radi videli?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
		180		185		365		
3.	a	Enodomni	39	21,7	53	28,6	92	25,2
	b	Dvodomni	45	25,0	83	44,9	128	35,1
	c	Nekaj vmes	32	17,8	22	11,9	54	14,8
	d	Ne vem	64	35,6	27	14,6	91	24,9

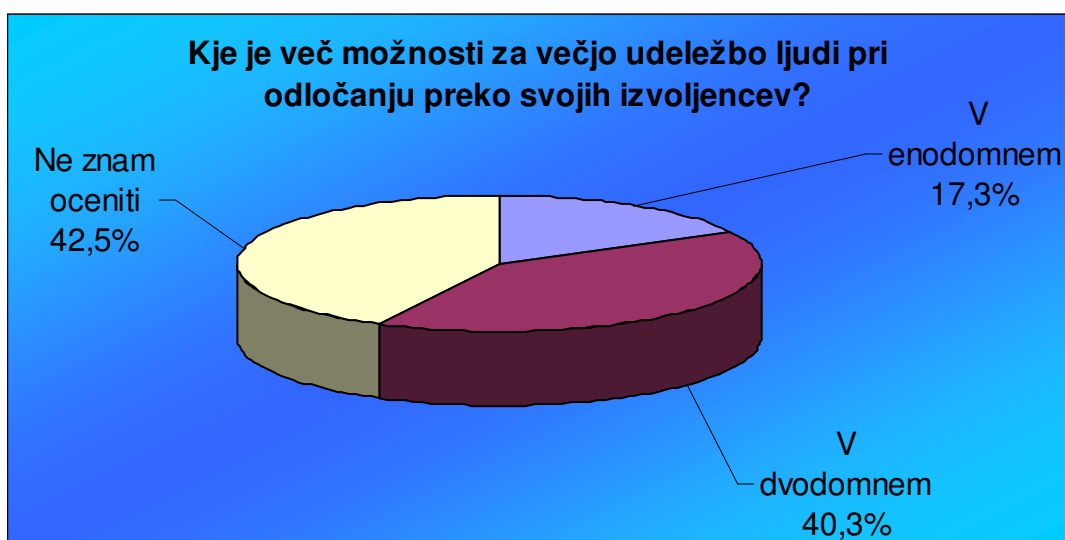
Na vprašanje, kakšen parlament v slovenski državni ureditvi bi radi videli, smo dobili naslednje odgovore (glej tabelo št. 3). **Relativna večina vprašanih (35.1 % in v letu 1998, 34 %) je za dvodomni parlament.** Ena četrтина pa sploh ne ve, kakšen naj bi bil slovenski parlament: enodomen ali dvodomen. Enako je v letu 1988 odgovorilo 30% vprašanih. Nekaj vmes, torej kot imamo danes, pa bi imelo skoraj 15 % vprašanih. Mnenja smo, da tisti, ki se zavzemajo za to kar je danes, niti ne poznajo vlogo in pomen državnega sveta v državni ureditvi Slovenije. Po navadi je tako, da tisti, ki nekaj zna, t se zelo rad spušča v kakšne spremembe ali se opredeli med eno ali drugo rešitvijo. Torej, **enodomni parlament podpira deset odstotkov volivcev in volivk manj kot dvodomnega.** Pri tem pa zelo pade v oči, da so moški tisti, ki bolj navijajo za dvodomni parlament. Kaže, da pri našem volilnem telesu prevladuje prepričanje, da dva domova v primerjavi z enim domom v parlamentu, zagotavljata višjo stopnjo udeležbe ljudi v politično življenje in s tem tudi več demokracije.

Koliko domni je v resnici slovenski parlament?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
		180		185		365		
4.	a	Enodomni	46	25,6	44	23,8	90	24,7
	b	Dvodomni	65	36,1	66	35,7	131	35,9
	c	Nekaj vmes	14	7,8	22	11,9	36	9,9
	d	Ne vem	51	28,3	51	27,6	102	27,9
	e	Tridomni	4	2,2	2	1,1	6	1,6

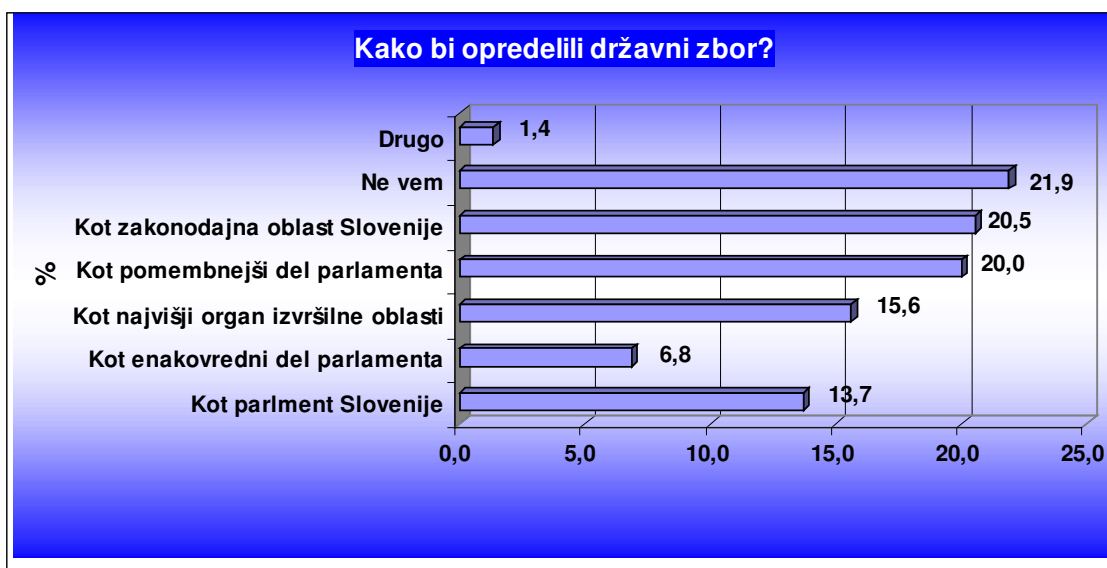
Tudi pri vprašanju, koliko domni je slovenski parlament (*glej tabelo št. 4*) smo dobili podoben rezultat kot pri vprašanju, koliko domni parlament si želite v Sloveniji. **Več kot ena tretjina vprašanih meni, da je naš parlament dvodomni**, in ena četrtna tistih, ki so prepričani, da pri nas gre za enodomni parlament. Ravno tako, ena tretjina vprašanih ne ve, koliko domna je struktura slovenskega parlamenta. Iz teh rezultatov izhaja, da naše volilno telo zelo malo pozna državno ureditev.

Kje je več možnosti za večjo udeležbo ljudi pri odločanju preko svojih izvoljencev v enodomnem ali dvodomnem parlamentu?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
		180		185		365		
7.	a	V enodomnem	27	15,0	36	19,5	63	17,3
	b	V dvodomnem	75	41,7	72	38,9	147	40,3
	c	Ne znam oceniti	78	43,3	77	41,6	155	42,5

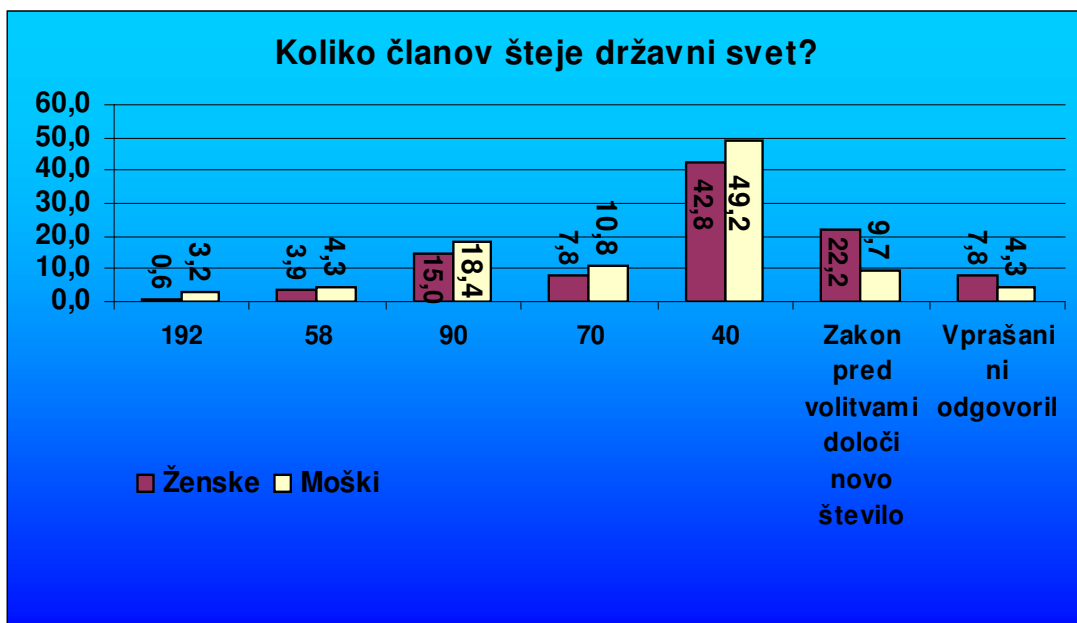
Kje je več možnosti (glej *tabelo št. 7*) za koristno udeležbo ljudi pri odločanju preko svojih izvoljenih predstavnikov, v enodomnem ali v dvodomnem parlamentu, je vprašanje, ki je anketirance spravilo v slabo voljo. Gre namreč za to, da se relativna večina vprašanih, ne zna opredeliti, glede tega vprašanja. **Med tistimi, ki so se znali opredeliti**, v kakšnem parlamentu je lažje uresničevati interese preko svojih predstavnikov, **je pa izrazita večina zatrdila da je to dvodomni parlament**. Nismo spraševali po bolj natančnih razlagah teh njihovih stališč, menimo pa, da takšno njihov mnenje temelji na demokratičnem postulat, ki zahteva vključevanje v procese odločanja čim večje število ljudi. Seveda dva domova, v primerjavi z enim domom, dajeta večje možnosti za uresničevanje tega demokratičnega načela. Če primerjamo rezultate raziskav z letom 1998 lahko vidimo, da je današnja slika nekoliko boljša. Tedaj je bilo večje število (49,1 %) tistih, ki niso znali ločiti med možnostmi, ki jih dajeta enodomni ali pa dvodomni parlament. Po drugi strani lahko vidimo,

Kako bi opredelili DZ?			Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
			180		185		365	
8.	a	Kot parlament Slovenije	15	8,3	35	18,9	50	13,7
	b	Kot enakovredni del parlamenta	13	7,2	12	6,5	25	6,8
	c	Kot najvišji organ izvršilne oblasti	36	20,0	21	11,4	57	15,6
	d	Kot pomembnejši del parlamenta	25	13,9	48	25,9	73	20,0
	e	Kot zakonodajno oblast Slovenije	47	26,1	28	15,1	75	20,5
	f	Ne vem	41	22,8	39	21,1	80	21,9

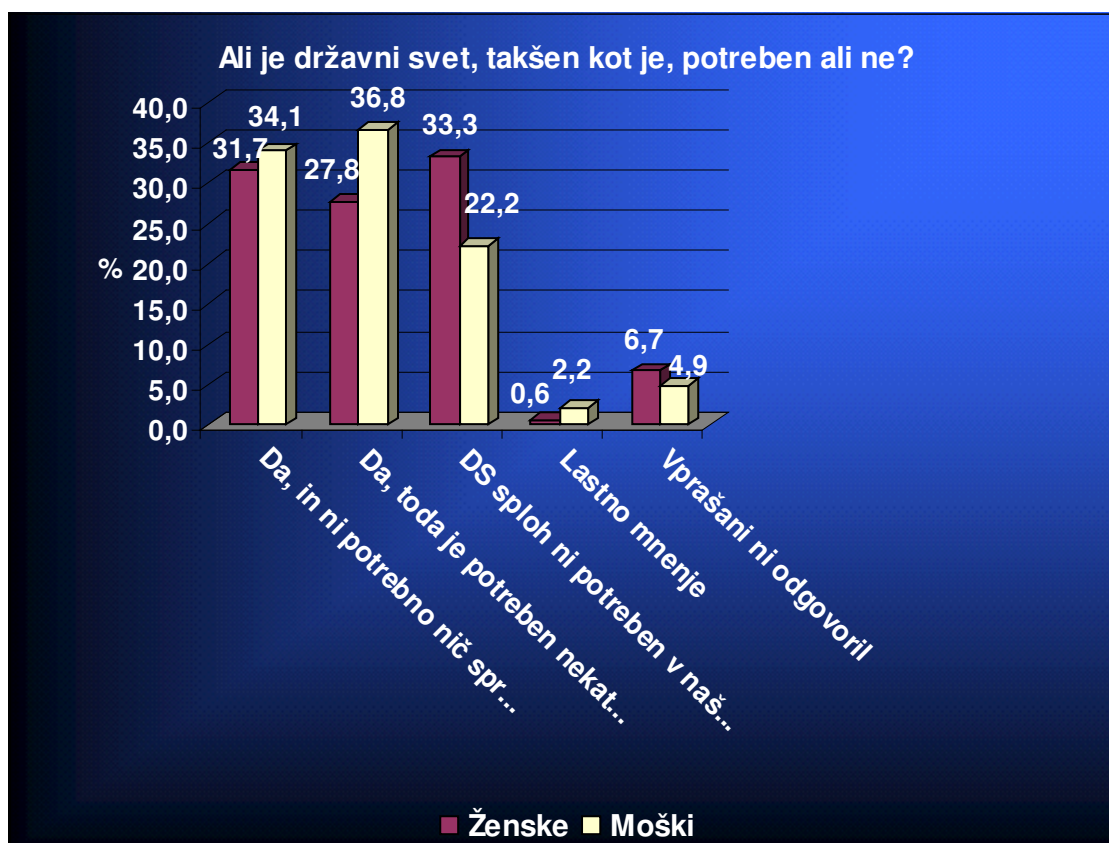
Vprašanje, kako bi opredelili državni zbor je pokazalo, **da absolutna večina vprašanih meni, da je državni zbor res to kar je:** parlament Slovenije, ali pomembnejši del parlamenta (če se motri njegova pogojna dvodomnost) oziroma zakonodajna oblast Slovenije. Pri tem ugotavljamo, da 44,3 % vprašanih, ne ve nič o državnem zboru. Če upoštevamo dejstvo, da so anketirani praviloma ljudje, ki predstavljajo sredino Gaussove krivulje, torej mlajši ljudje, s srednjo ali višjo izobrazbo, smo lahko upravičeno zaskrbljeni za splošno razgledanost našega volilnega telesa. Morda je to ugotovljeno dejstvo dejavnik, ki spodbuja pomisleke o ustavni opredelitvi volilne pravice kot enake, oziroma da je glas vsakega volivca enako vreden. Posebnosti ali razlike med volivci in volivkami glede njihovega poznavanja ali nepoznavanja slovenskega parlamenta in njegovih funkcij, pri tem vprašanju ni moč zaslediti.

Koliko članov šteje državni svet?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
		180		185		365	
9.	a 192	1	0,6	6	3,2	7	1,9
	b 58	7	3,9	8	4,3	15	4,1
	c 90	27	15,0	34	18,4	61	16,7
	d 70	14	7,8	20	10,8	34	9,3
	e 40	77	42,8	91	49,2	168	46,0
	f Pred volitvam se določi z zakonom	40	22,2	18	9,7	58	15,9
Vprašani ni odgovoril		14	7,8	8	4,3	22	6,0

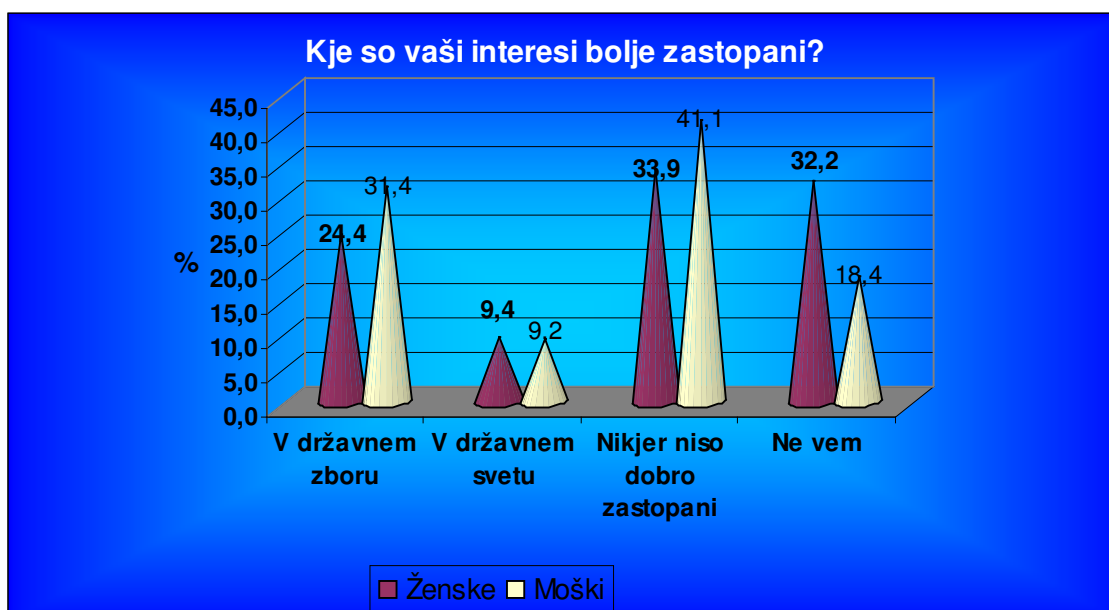
Koliko članov šteje državni svet je bilo vprašanje s katerim smo želeli preveriti osnovno poznavanje državnega sveta. *Rezultati kažejo (glej tabelo št. 9), da niti polovica vprašanih (46,0 %) ni vedela koliko članov šteje državni svet.* Če pogledamo rezultate iz primerjalne raziskave lahko ugotovimo, da je 1998 leta 52 % volivcev in volivk vedelo koliko članov šteje državni svet. Torej ni bistvenih sprememb, poznavanje državnega sveta je nespremenjeno, ne glede na potek časa.

		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
Ali je državni svet, takšen kot je, potreben ali ne?		180		185		365	
10.	a Da in ni potreben sprememb	57	31,7	63	34,1	120	32,9
	b Da, toda potreben je sprememb	50	27,8	68	36,8	118	32,3
	c DS sploh ni potreben	60	33,3	41	22,2	101	27,7
	d Vaše mnenje	1	0,6	4	2,2	5	1,4
	Vprašani ni odgovoril	12	6,7	9	4,9	21	5,8

Ali je državni svet potreben ali ne, je bilo naše naslednje vprašanje. Dobra tretjina vprašanih je mnenja, da državni svet ni potreben nobenih sprememb in da je takšen kot je zelo v redu. Enak odstotek je tudi tistih, ki so mnenja, da je državni svet potreben določenih sprememb, da bi preživel v naši ustavni ureditvi. To pomeni, **da absolutna večina vprašanih 65 % meni, da je državni svet potreben, s spremembami ali brez njih.** In slaba tretjina je pač tistih, ki so mnenja, da državni svet sploh ni potreben v naši ustavni ureditvi. Če gledamo rezultate prejšnje raziskave iz leta 1998, vidimo, da je znatno večji odstotek (44 %) tistih, ki smatrajo, da je državni svet takšen kakršen je sedaj, potreben. Medtem pa je tistih, ki so za ukinitvev državnega sveta bilo kar 48 %. Seveda gre za drugi čas in drugo (najbrž) volilno telo.

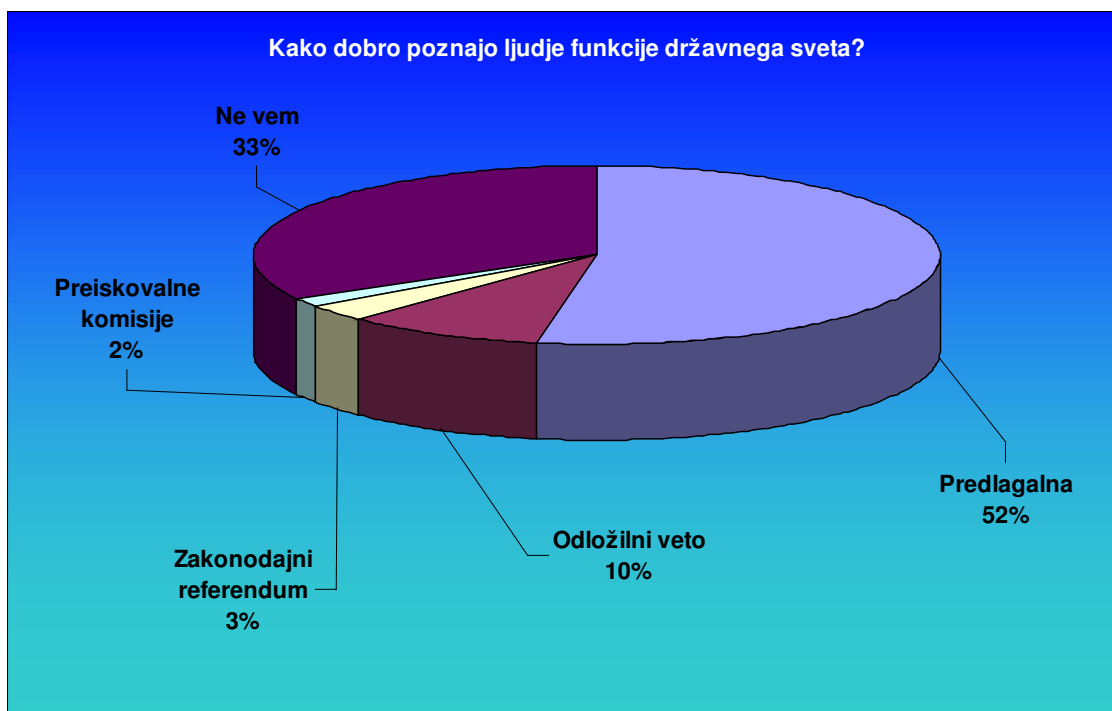
		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
Kje so vaši interesi bolje zastopani: v DS ali DZ		180		185		365		
11.	a	V državnem zboru	44	24,4	58	31,4	102	27,9
	b	V državnem svetu	17	9,4	17	9,2	34	9,3
	c	Nikjer niso dobro zastopani	61	33,9	76	41,1	137	37,5
	d	Ne vem	58	32,2	34	18,4	92	25,2

Relativna večina vprašanih je mnenja (glej tabelo in vprašanje št. 11), da njihovi interesi niso dobro ali niso dovolj zastopani tako v državnem zboru kakor tudi v državnem svetu. S tem, da v državnem svetu po mnenju volivcev ni pregledne predstavitve interesov. Deset odstotkov manj od tega prepričanja je mnenje volilnega telesa, da je njihov (politični in s tem tudi po njihovem mnenju vsaki drugi interes) interes bolje zastopan v državnem zboru, kakor v državnem svetu. In čeprav je državni svet dom interesnega predstavništva (funkcionalnih in teritorialnih interesov), volivci so bolj naklonjeni državnemu zboru. Četrtnina vprašanih, ne ve povedati, kje so njegovi interesi bolje predstavljeni, v državnem zboru ali v državnem svetu.

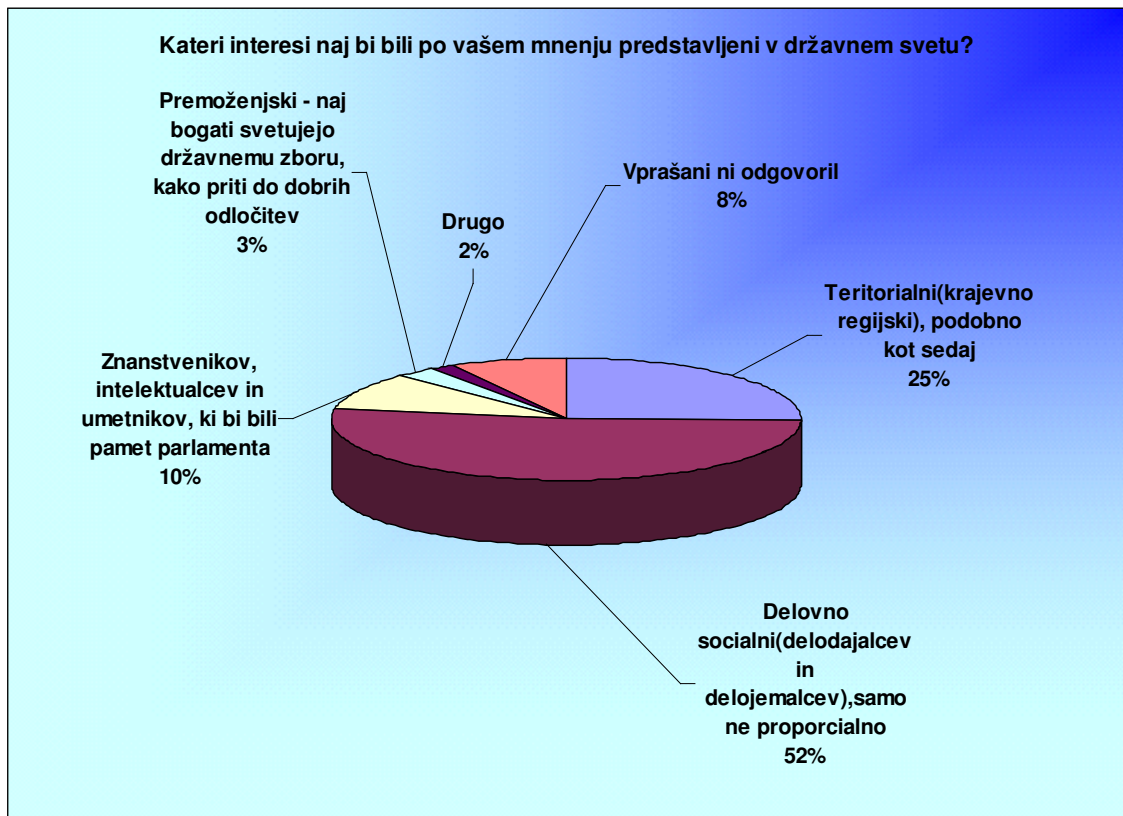
V primerjalni raziskavi je rezultat bil še slabši. Velika večina (61 %) volilnega telesa je mnenja, da njihovi interesi niso dobro zastopani v obeh domovih. Zanimivo, da je razmerje nezadovoljstva s predstavljanjem interesov v obeh domovih enako tistemu, ki je danes. Namreč, večina od tistih, ki smatrajo, da so njihovi interesi dobro predstavljeni v obeh domovih je na strani državnega zbora (13 % in 5 %).

<i>Funkcij, ki so spodaj, v vprašalniku ni bilo</i>		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
Ne poznam nobene funkcije		180		185		365	
12	b) predlagalna	95	52,8%	97	52,4%	192	52,6%
	c) odložilnega veta	19	10,6%	16	8,6%	35	9,6%
	d) zakonodajnega referend.	9	5,0%	2	1,1%	11	3,0%
	e) preiskovalne komisije	0	0,0%	6	3,2%	6	1,6%
	Ni odgovoril	57	31,7%	64	34,6%	121	33,1%

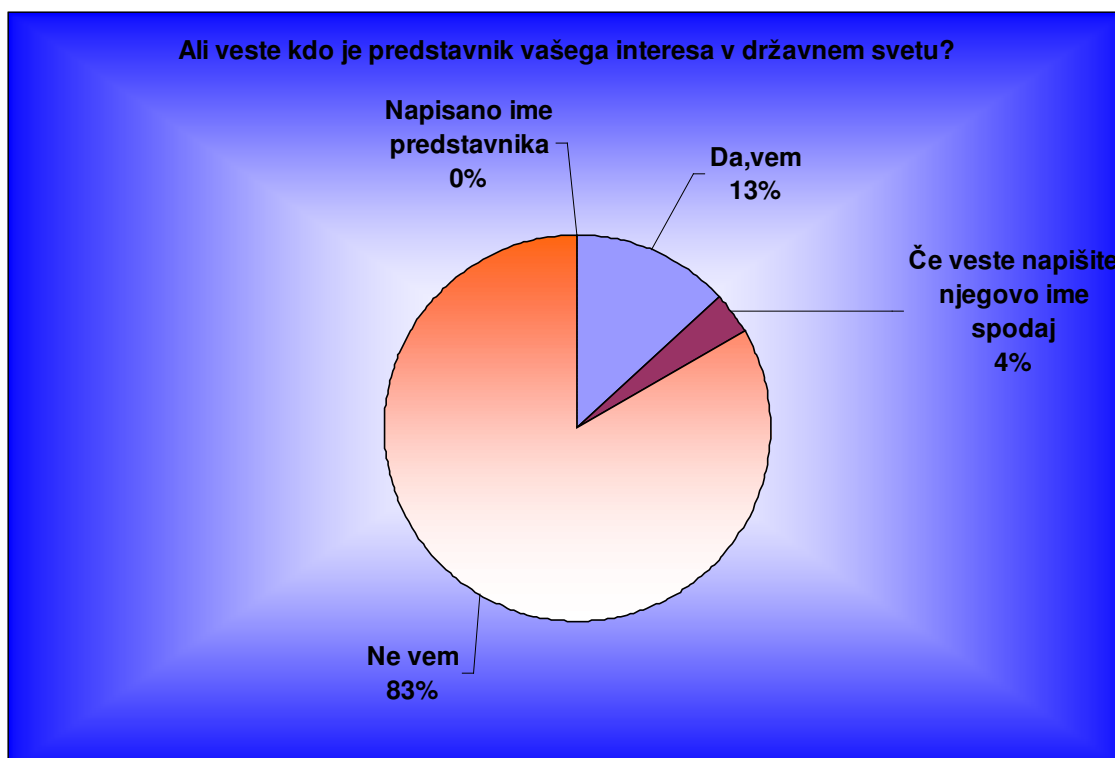
Da volivci zelo malo poznajo državni svet (*glej tabelo št. 12*) nam je pokazalo vprašanje, ki je zahtevalo, da volivci zapišejo katere funkcije ima državni svet. Absolutna večina, celo 87,9 % vprašanih ni znalo niti ene same funkcije državnega sveta. Od preostalih 11 % tistih, ki so znali napisati kakšno izmed funkcij, ki jih ima državni svet, je večina 52 % napisala, da državni svet predlaga državnemu zboru sprejem zakonov. Potem so volivci zapisali, da državni svet državnemu zboru svetuje. Ko gre za poznavanje ostalih funkcij pa je situacija zelo, zelo slaba.

Kateri interesi naj bi bili po vašem mnenju predstavljeni v državnem svetu?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
		180		185		365	
13.	a Teritorialni	42	23,3	50	27,0	92	25,2
	b Delovno socialni	95	52,8	97	52,4	192	52,6
	c Znanstvenikov, umetnikov	19	10,6	16	8,6	35	9,6
	d Premoženski	9	5,0	2	1,1	11	3,0
	e	0	0,0	6	3,2	6	1,6
Ne vem		15	8,3	14	7,6	29	7,9

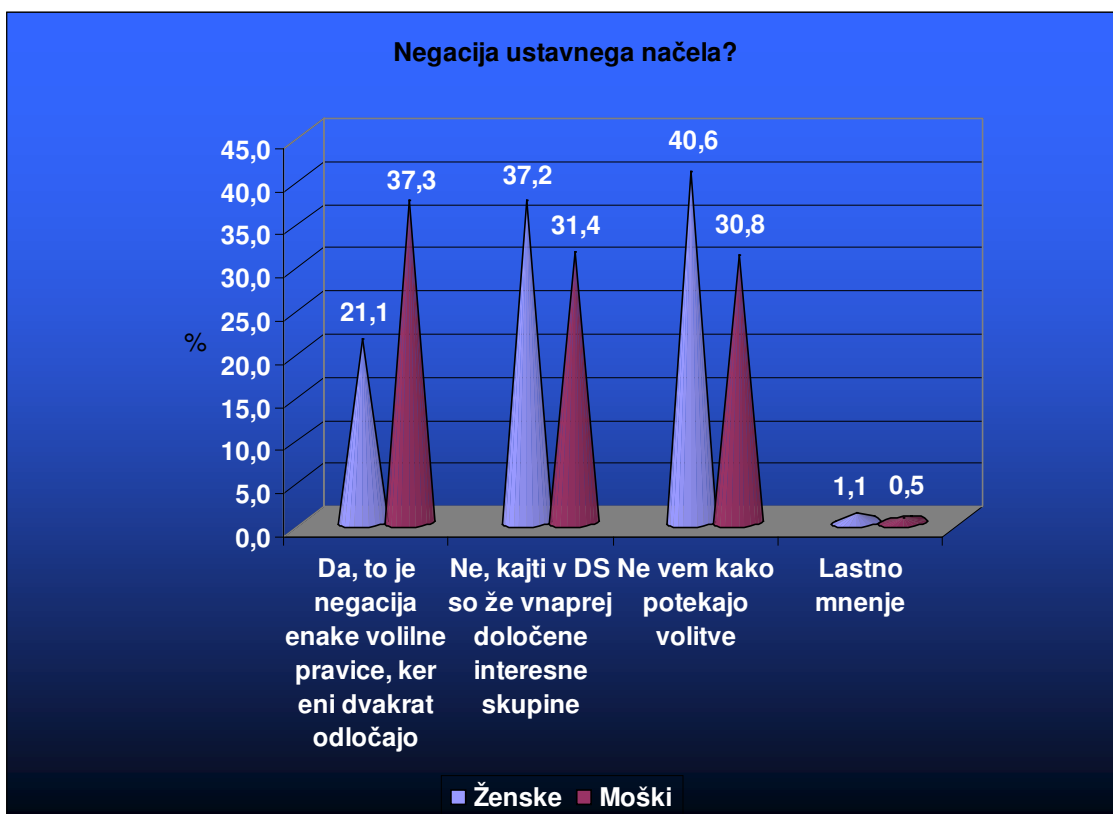
Če bi volivci in volivke imeli možnost, da oblikujejo interesne skupine v državnem svetu (glej tabelo št. 13), bi to po njihovem absolutnem mnenju bili delovno socialni interesi. Anketiranci so najbrž zelo nezadovoljni z obstoječim načinom doseganja socialnih sporazumov med delodajalci in delavci. Po njihovem mnenju, naj bi se v enem posebnem domu, kakšen je državni svet predvsem kontinuirano dogovarjalo o tej najvažnejši družbeni oziroma kolektivni pogodbi. Žal, anketiranci si verjetno ne znajo predstavljati mehanizma, ki bi zagotavljal ta dogovor. Na drugem mestu po pomembnosti interesov, volivke in volivci so postavili predstavitev teritorialnih interesov. Že to, da volivci niso predlagali predstavitev nekih posebnih interesov kaže, da dovolj ne poznajo vloge in funkcijo državnega sveta.

Ali veste, kdo je predstavnik vašega interesa v državnem svetu?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
		180		185		365	
14.	a Da, vem	21	11,7	27	14,6	48	13,2
	b Če veste napišite njegovo ime spodaj	3	1,7	10	5,4	13	3,6
	c Ne	156	86,7	148	80,0	304	83,3
	d Napišite njegovo ime	0	0,0	0	0,0	0	0,0

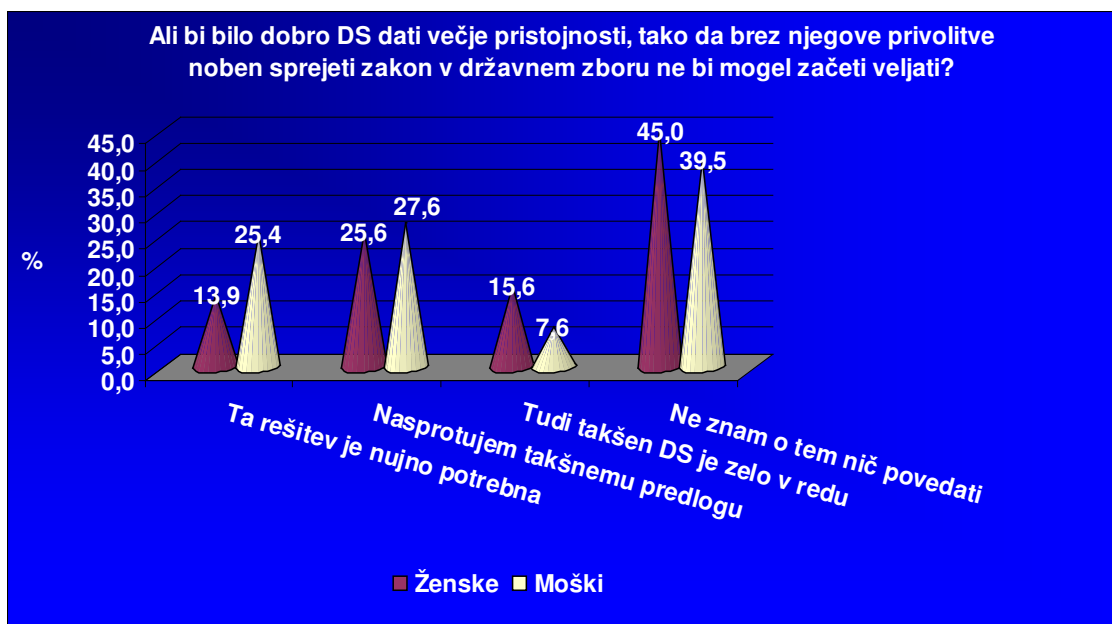
Absolutna večina volivk in volivcev (96,4 %) sploh ne ve kdo je predstavnik njegovega interesa v državnem svetu (glej tabelo št. 14). Ta rezultat sam po sebi pove zelo veliko o povezanosti volivcev z državnim svetom. Na vprašanje ali poznaš predstavnika svojega interesa v državnem svetu, je rezultat bil skoraj popolnoma enak tudi v raziskovalnem letu 1998. Pomeni, da so te volitve odmaknjene zaradi njihovega načina (posredne in neposredne) izpeljave in so potemtakem volivci manj seznanjeni z izidi teh volitev, ki pa niso tako odmevni kot so izidi volitev za državni zbor ali člane občinskih svetov. Ta rezultat nam pove, da povezava med volivcem in njegovim izvoljenim predstavnikom skoraj da ne obstaja. Pomeni, da se predstavniki funkcionalnih in teritorialnih interesov v državnem svetu borijo za predpostavljene interese volilnega telesa.

Glede na to, da za izvolitev članov DS nimajo možnosti voliti vsi državljani, tako kot pri izvolitvi članov DZ, ali lahko govorimo negaciji ustavnega načela o enaki volilni pravici?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
		180		185		365		
15.	a	Da to je negacija enake volilne pravice	38	21,1	69	37,3	107	29,3
	b	Ne,	67	37,2	58	31,4	125	34,2
	c	Ne vem kako potekajo volitve	73	40,6	57	30,8	130	35,6
	d	Vaše mnenje	2	1,1	1	0,5	3	0,8

Manj kot relativna večina (34,2 %) vprašanih (glej tabelo št. 15) meni, **da pri izvolitvi članov državnega sveta ne gre za kršitev ustavnega načela o splošni in enaki volilni pravici**. Ne glede na dejstvo, da se vsi državljani ne vključujejo na enak način (npr. upokojenci ali brezposelni se lahko vključijo samo v določitev predstavnika teritorialnega interesa, ne pa tudi funkcionalnega) v volitve za državni zbor, volivci in volivke so prepričani, da ne gre za kršitev načela o enakosti vseh državljanov, glede na to, da se delo državnega sveta odraža na življenje vseh državljanov. Relativna večina volilnega telesa (35,0 %) sploh ne ve kako potekajo volitve za državni svet in se zaradi tega ne more odločiti o eventualni (ne)kršitvi ustavnega načela o splošni in enaki volilni pravici. Zanimiva je tudi tista slaba tretjina vprašanih, ki meni, da pa le v primeru volitev za državni zbor gre za kršitev načela o enakosti volilne pravice.

Ali bi bilo dobro DS dati večje pristojnosti, tako da brez njegove privolitve sprejet zakon v državen zboru ne bi mogel začeti veljati		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske		
		180		185		365		
16.	a	Ta rešitev je nujno potrebna	25	13,9	47	25,4	72	19,7
	b	Nasprotujem takšnemu predlogu	46	25,6	51	27,6	97	26,6
	c	Tudi takšen kot je DS je zelo v redu	28	15,6	14	7,6	42	11,5
	d	Ne znam o tem nič povedati	81	45,0	73	39,5	154	42,2

Relativna večina vprašanih (42,2 %) ne zna nič povedati (glej tabelo št. 16) o tem, ali bi bilo dobro okrepiti vlogo državnega sveta tako, da postane enakovreden partner državnemu zboru pri izvajanju zakonodajne funkcije. Samo 26,6 % vprašanih nasprotuje predlogu, ki bi omogočil delitev zakonodajne funkcije z državnim zborom. Medtem pa je skoraj dvajset odstotkov tistih, ki so prepričani, da bi bilo dobro okrepiti funkcijo državnega sveta in ga tako narediti za enakopravnega partnerja državnemu zboru. Če damo skupaj vse tiste anketirance, ki nasprotujejo povečanju vloge državnega sveta in tiste, ki so zadovoljni z obstoječim položajem tega doma, ni težko ugotoviti, da med tistimi, ki poznajo državno ureditev, **državni svet uživa podporo volivcev**.

Ali je naši državi poleg državnega zbora potreben še državni svet?		Skupaj ženske		Skupaj moški		Moški in ženske	
		180		185		365	
17.	a	46	25,6	39	21,1	85	23,3
	b	63	35,0	82	44,3	145	39,7
	c	71	39,4	64	34,6	135	37,0

In na koncu smo postavili še direktno vprašanje našim volivkam in volivcem: Ali je naši državi poleg državnega zbora potreben še državni svet. Vprašanje ni bilo prav nevtravno, kajti najprej smo rekli da državni zbor že imamo in kaj bi nam še državni svet. Takšno vprašanje ni bilo slučajno tako oblikovano. In kljub temu, **skoraj štirideset odstotkov vprašanih (39,7 %) je mnenja, da je državni svet potreben** (glej tabelo št. 17.) Več kot ena tretjina (37,0 %) vprašanih sploh nimajo svojega mnenja o tem vprašanju. Seveda, takšen podatek nič ne čudi, kajti pri prejšnjih vprašanjih v uvodu anketiranja smo spoznali, da se naša volilna javnost ne zanima preveč za državno organizacijo in njeno delovanje. Samo 23,3 odstotkov vprašanih je izjavilo, da državni svet sploh ni potreben. Moški del volilnega telesa je bolj zainteresiran za obstoj državnega sveta medtem, ko so mu ženske manj naklonjene. Ta rezultat nas je nekoliko presenetil, kajti v primerjavi z rezultati raziskave iz primerjalnega obdobja je razvidno, da podpora državnemu svetu porasla. V raziskovalnem letu 1998, je samo dvajset odstotkov vprašanih menilo, da je državni svet potreben in trideset odstotkov, da ni potreben. Porast podpore državnemu svetu je veliko narasla iz tistega dela, ki v letu 1998 ni imel svojega stališča. Gre za to, da je nasprotovanje državnemu svetu v tem obdobju bilo približno današnjemu nasprotovanju. Porasla je samo podpora, kot rečeno iz tise množice, ki tedaj ni še imela izoblikovanega stališča...

2.1.7 Varolizacija hipotez

- **Državni svet, ki ga imamo, ni potreben?**
 - Rezultati raziskave so ovrgli to našo prvo hipotezo. Volivci sicer morda ne poznajo dovolj državne ureditve, želijo pa ohranitev državnega sveta.

Poleg te osrednje, so se nam vsilile in izoblikovale še druge delovne - kolateralne hipoteze:

- **Volivci in volivke se premalo zanimajo za družbeno oziroma politično življenje in s tem tudi za ustavno ureditev države v kateri živijo!?**

- *Raziskava je pokazala, da smo pri tej predpostavki imeli prav. Skratka, volivci zelo malo poznajo državno ureditev še posebej vlogo državnega sveta znotraj parlamenta.*
- ***Moški del volilnega telesa bolj nasprotuje obstoju državnega sveta?***
- *Izkazalo se je, da pri teh predpostavki, nismo imeli prav. Moški del volilnega telesa v primerjavi z ženskim delom, se bolj aktivno zavzema za ohranitev in obstoj državnega sveta.*
- ***Volivci in volivke podpirajo idejo o državnemu svetu kot enakopravnem domu slovenskega parlamenta s tem, da se mu omogoči sodelovanje v zakonodajni funkciji?***
-
- *Ta naša hipoteza s strani volivcev in volivk, ni potrjena. Absolutna večina vprašanih je za to, da državni svet ostane kot drugi dom, čeprav neenakovreden državnemu zboru. Takšen rezultat je neverodostojen iz preprostega razloga, ker volivci smatrajo, da dvodomni parlament boljje ustreza njihovim interesom.*
- ***Volivci in volivke slabo poznajo ali pa sploh ne poznajo vlogo državnega sveta?***
- *Ta naša predpostavka je v raziskovalni nalogi potrjena. Celo 87,9 % volivcev in volivk ni znalo zapisati nobene izmed funkcij državnega sveta.*
- ***Volivci in volivke ne znajo povedati, kako so predstavljeni njihovi interesi v državnem svetu?***
- *Tudi ta hipoteza se nam je v tej raziskavi potrdila.*
- ***Volivci in volivke verjamejo, da je za uresničevanje demokracije bolj primeren dvodomni parlament?***
- *Ta hipoteza je potrjena, saj imajo volivci in volivke raje dvodomni parlament.*

3 ZAKLJUČEK

Na koncu lahko zaključimo, da je domna zgradba slovenskega parlamenta od sprejetja ustave 23. decembra leta 1991, do današnjih dni predvsem nerazumljiva. Tako se je del strokovne javnosti že v samem začetku pisanje tez za ustavo nagibal k klasični enodomni ureditvi, ki sicer ustreza unitarnim državam kakršna je Slovenija, drugi pa so se zavzemali za dvodomnost. In čeprav je s sprejetjem ustave bil dosežen kompromis med enimi in drugimi tako, da je v ustavi Slovenija določena kot država z enodomnim parlamentom, hkrati pa ustava ureja tudi državni svet, razprav o domnosti našega parlamenta ni konec. Te razprave so se še posebej okrepile po volitvah leta 2004 in spremembi oblasti v Sloveniji. Kako se bodo stvari odvijale naprej, ostaja da spremljamo in vidimo.

Kot je bilo rečeno v uvodu, nas je zanimalo ravno vprašanje, kako deluje naš parlament z ozirom na njegovo specifično ustavno opredelitev. Še bolj nas je zanimalo, kaj mislijo volivci o obstoječi ustavni zgradbi in delovanju našega parlamenta. Mnenja smo, da so volivci suvereni nosilci oblasti ter da je njihovo mnenje ravno tako pomembno, ko gre za obravnavo tako pomembne zadeve kot je delovanje parlamentarne demokracije. Menimo, da je v skladu z ustavnim načelom o ljudski suverenosti dobro, da bi za mnenje o eventualni ustavni spremembi povprašali tudi ljudstvo. Ne glede na različne predsodke in stališča posameznih teoretikov o pomenu javnega mnenja verjamemo, da je dobro povprašati ljudi za mnenje, preden se kakorkoli poseže v ustavno materijo.

Namreč, že »Platon je zatrjeval, da javno mnenje¹¹ predstavlja neko srednjo črto med neznanjem in znanjem oziroma znanostjo. Liberalni filozof John Locke je ugotovil, da tako imenovani "zakon mnenja ali reputacije" ne velja na enak način kakor državni zakoni, ampak se drži duhovne moči in moralne presoje in se tako z njim (*javnim mnenjem*) izraža strinjanje ali nasprotovanje. Zato javno mnenje ne velja samo zato ker za njim ne stoji prisila, temveč na podlagi dejstva, da vsebuje pohvalo ali kritiko. Zato Lockov zakon "javnega mnenja in reputacije ni obvezen zakon države, temveč zakon družbe. On oporeka državi popolni monopol nad zakonodajno funkcijo in del te funkcije prenaša na "publiku", ki izreka svoj moralni in javno še kako relevantno sodbo. Za razliko od Hegla, Lock smatra, ta tak zakon ni stvar zasebnih prepričanj ampak počiva tudi na soglasju družbe oziroma ima določen splošen značaj. Sam izraz "javno mnenje" je prišel v uporabo šele v drugi polovici 18. stoletja. Znani raziskovalec javnega mnenja Jurgen Habermas, označuje fiziokrata Mercier Louisa - Sebastiana kot prvega, ki je ustvaril izraz "javno mnenje" v smislu "prosvečenega" rezultata skupne in javne refleksije o osnovah družbene ureditve. Raziskovanje javnega mnenja je postalo možno in s predvidljivo natančnostjo. S pomočjo interdisciplinarnih postopkov, s kombinacijo metod socialne psihologije, statistike in matematike, javno mnenje je postalo predmet empiričnega raziskovanja in tako izločeno iz tradicionalnega kroga čisto političnih problemov«. Mi smo za naše potrebe pristopili raziskavi javnega mnenja na podlagi nam razpoložljivih in znanim metod.

V naši nalogi smo ugotovili, da je zavzemanje ali nasprotovanje državnemu svetu vedno in vselej utemeljeno na potrebah demokracije. Toda, večina strokovnjakov meni, da dva doma v primerjavi z enim pomenita več demokracije oziroma širšo možnost udeležbe volivcev in volivk v procese odločanja o javnih zadevah v družbi. Glede na obstoječo

¹¹ TADIĆ, Ljubomir. 1993. Enciklopedija političke kulture. Beograd

prakso delovanja našega parlamenta, največ sporov pride ravno na področju izvrševanja zakonodajne funkcije. In ravno izvrševanje te funkcije pove, ali je kakšen državni (oblastni) organ del parlamenta ali ne. V državah s klasičnim dvodomnim parlamentom je pravilo, da oba domova imata določeno pomembno vlogo v procesu izvrševanja zakonodajne funkcije. S tega stališča, državni zbor je dejansko samostojen v procesu sprejemanja zakonov, čeprav državni svet ravno tako ima določeno vlogo, ki pa ni tako pomembna.

Seveda, vlogo državnega sveta znotraj delovanja zakonodajne oblasti ne smemo opazovati samo v luči prispevkov pri sprejemanju zakonov (vlaganje predlogov za zakone), ampak tudi pri tem, v kakšni meri je državni svet dejavnik, ki skrbi za spoštovanje načela ustavnosti (zahteva ustavno presojo nekega zakona) in uveljavljanje principa ljudske suverenosti (da zahteva razpis za zakonodajne in druge referendumne). V primeru, da ustavno sodišče pritrdi državnemu svetu, državni svet dobi vlogo drugega doma slovenskega parlamenta, ne glede na to, da tako ne piše v ustavi. V primeru odločitve ljudstva o zakonu na referendumu, ki ga zahteva državni svet in razpiše državni zbor (njegov predsednik), se uveljavi zakonodajna funkcija državnega sveta v tem smislu, da je zakon neposredno sprejet s strani ljudstva z možnostjo, da ta odločitev vključi absolutno večino volivcev v odločanje. To pa je že element afirmacije ustavnega načela o ljudski suverenosti.

Ravno tako, če pride mnenje državnega sveta v državni zbor, za njim pa je grožnja veta ali referenduma, takšen učinek je zelo podoben amandmaju. Na ta način državni svet kot pravi dr. C. Ribičič, lahko blokira delovanje državnega zbora in tako prevzame vlogo državnozbornske opozicije. Skratka, državni svet ima veliko vlogo pri uresničevanju demokracije in je zelo zanimiv posredni participativni medij. In kaj so povedali naši volivci in volivke o državnem svetu in njegovi vlogi znotraj našega parlamentarizma?

Večina naših volilnih upravičencev se zavzema za dvodomni parlament, ker so prepričani, da se na ta način lahko še dodatno vključijo v procese družbenega odločanja. Kaže, da pri ljudeh prevladuje prepričanje, da dva domova v primerjavi z enim domom zagotavljata večjo moč participativnega argumenta. Ne glede na dejstvo, da naši volivci premalo poznajo državno ureditev in s tem tudi vlogo in funkcije državnega sveta, pa vseeno podpirajo obstoj tega »drugega« doma našega parlamenta. Naši volivci bi v državnem svetu rajši imeli predstavitev delovno socialnih interesov. Sicer pa, ravno določanje teh funkcionalnih interesov je problem o katerem bi bilo dobro odpreti javno razpravo. Po drugi strani, potrebno je volitve v državni svet (čim več možnosti za neposredne volitve) kakor tudi njegovo delo (objava in razlaga njegovih pravnih sredstev, kot je vlaganje zahtev za ugotavljanje ustavnosti, ali razpisa referenduma ali oblikovanja preiskovalnih komisij itd) narediti še bolj transparentnega, da bi se volivcem približal. Mi pa smo mnenja, da bi poleg prej rečenega bilo potrebno preurediti njegov ustavni položaj, da se nekoliko bolj okrepi. Torej, tako kot volivci, smo mnenja, da je dobro, če ohranimo državni svet, ne glede na to, da se vrstijo zahteve za njegovo ukinitve.

4 LITERATURA IN VIRI

1. BUČAR, Franc. 1971. Vprašanje sodobne organizacije. ČZ. UL. SRS. Ljubljana.
2. BREZOVŠEK, M. 1995. Teorija in praksa. FDV. Let. 32. št. 3 – 4. Str. 202. Ljubljana.
3. BUGARIČ, Bojan. 1993. Volilna geometrija. Pravna praksa št. 270.
4. Government by the people. 1998. Prentice Hall. 17. Editione.
5. CERAR, Miro ml. 1997. O naravi človekovih pravic in dolžnosti. Pravna obzorja 7 – Temeljne pravice. Ljubljana: Cankarjeva založba.
6. GRAD, F. 1998. Lokalna demokracija. ČZ. UL. RS. Ljubljana.
7. GRAD, F. 2000. Parlament in vlada. UL. RS. Ljubljana.
8. GRAD, F. 1996. Volitve in volilni sistem. UL. RS. Ljubljana.
9. Državna ureditev Slovenije. ČZ. UL. 1999. Ljubljana.
10. KAUČIČ, I. in F. GRAD. 2000. Ustavna ureditev Slovenije. GV. Ljubljana.
11. LIJPHARD, A. in Bernard GROFMAN. 1984) Choosing an Electoral System. Praeger Publishers. New York.
12. PERKO - ŠEPAROVIC, I. 1975. Teorija organizacije. Školska knjiga. Zagreb.
13. PUSIĆ, E. 1963. Lokalna zajednica. Narodne novine. Zagreb.
14. THERNSTRON, A. 1987. Whose votes count? Affirmative action and Minority Voting Rights. Harvard Univ. Press.
15. THERNSTRON, A. 1998. Voting rights and redistricting in the USA. Rights. Harvard Univ. Press.
16. TOPLAK, J. 2000. Volilni sistem in oblikovanje volilnih enot. Ljubljana: Libra.
17. TADIĆ, Lj. 1993. Enciklopedija političke kulture. SA. Beograd.
18. ŠMIDOVNIK, J. 1995. Lokalna samouprava. Ljubljana: Cankarjeva založba.
19. Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS št. 33/91, št. 42/97, št. 66/00 in št. 24/03.
20. VIRANT, G. 1996. Demokracija in enakost volilne pravice. Pravna praksa, št. 10.

5 PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

pri raziskovalni nalogi

Državni svet – del slovenskega parlamenta

Raziskovalke:

- Monika Koražija
- Melita Stiplošek
- Natalija Ulaga

Mentor:

Dr. Božidar Veljković, prof.

Spoštovani,

Vnaprej se Vam zahvaljujemo za pomoč, za sodelovanje pri naši anketi.

Raziskovalke, s svojim mentorjem

- **Najprej napišite nekaj osebnih podatkov, ki bodo tako kot vaši odgovori v množici drugih odgovorov popolnoma anonimni, a so za naše delo kot taki zelo pomembni.**
 - **Spol:** (Obkrožite) **Ž** **M**
 - **Starost:** (Obkrožite) **do 35** **nad 35**
 - **Izobrazba:** (Obkrožite) **do vključno višja** **nad višjo izobrazbo**
 - **Najraje na volitvah volim** (Napišite ime politične stranke.)
-

1. **Kako se zanimate za državno ureditev države, v kateri živite** (obkrožite eno možno izbiro)?

- a) Sploh se ne zanimam b) Malo c) Precej d) Zelo veliko

2. **Ali ste kdaj prebrali Ustavo Republike Slovenije** (obkrožite eno možno izbiro)?

- a) Nikoli b) Se ne spomnim c) Nekajkrat d) Pogosti jo imam v rokah

3. **Kakšen parlament v slovenski državni ureditvi bi radi videli** (obkrožite eno možno izbiro)?

- a) Enodomni b) Dvodomni c) Nekaj vmes d) Ne vem

4. **Koliko domni je v resnici slovenski parlament** (obkrožite eno možno izbiro)?

- a) Enodomni b) Dvodomni c) Nekaj vmes d) Ne vem e) Tridomni

5. **Spodaj smo vam ponudili nekaj opredelitev državnega sveta.** Ocenite (z obkrožanjem samo ene ocene v vrstici) vsako od ponujenih opredelitev z oceno od 0 do 4, pri tem naj bo ocena 4 tista, ki označuje najbolj točno opredelitev državnega sveta.

	Možne opredelitve državnega sveta po vašem mnenju	Ocena učinka volilne pravice				
1	DS dejansko predstavlja slovenski parlament	1	2	3	4	0
2	DS je najvišji organ izvršilne oblasti Slovenije	1	2	3	4	0
3	DS je enakovredni del slovenskega parlamenta	1	2	3	4	0
4	DS je pomembnejši del slovenskega parlamenta	1	2	3	4	0
5	DS je manj pomembni del slovenskega parlamenta	1	2	3	4	0
6	DS sploh ni sestavni del slovenskega parlamenta	1	2	3	4	0
7	DS je najvišji organ državnega zbora	1	2	3	4	0
8	O tem nič ne vem	1	2	3	4	0

6. **Napišite vsaj pet funkcij državnega sveta. Pri vsaki funkciji izberite eno od treh ponujenih ocen pomembnosti te funkcije in jo označite z znakom x, xx, xxx.**

	Napišite pet funkcij državnega sveta ali v vsaki vrstici ne vem, če ne veste.	x	xx	xxx
1				
2				
3				
4				
5				
6				
	Ne poznam nobebe funkcije			

7. Kje je več možnosti za večjo udeležbo ljudi pri odločanju preko svojih izvoljencev, v enodomnem ali v dvodomnem parlamentu? (Obkrožite en možen odgovor)

- a) V enodomnem b) V dvodomnem c) Ne znam oceniti

8. Kako bi opredelili državni zbor? Z obkrožanjem izberite en ponujeni odgovor, ali napišite svoje mnenje na črti spodaj.

- a) Kot parlament Slovenije d) Kot pomembnejši del parlamenta
 b) Kot enakovredni del parlamenta Slovenije e) Kot zakonodajna oblast
 c) Kot najvišji organ izvršilne oblasti f) Ne vem
 g) Napišite vaše mnenje (čitljivo)_____

9. Koliko članov šteje državni svet? (Obkrožite eno ponujeno rešitev.)

- a) 192 d) 70
 b) 58 e) 40
 c) 90 f) Zakon pred volitvami določi novo število članov.

10. Ali je državni svet, takšen kot je, potreben ali ne? (Obkrožite eno ponujeno rešitev.)

- a) Da in ni potrebno nič spreminjati;
 b) Da toda potreben je (spodaj dopiši katerih npr.);
 c) Državni svet sploh ni potreben v naši kulturni ureditvi.
 d) Napišite lastno mnenje (čitljivo)_____

11. Kje so vaši interesi, bolj zastopani: v državnem zboru ali v državnem svetu? (Obkrožite eno ponujeno rešitev.)

- a) V državnem zboru
 b) V državnem svetu
 c) Nikjer niso dobro zastopani
 d) Ne vem

12. Še enkrat napišite funkcije državnega sveta in z obkroževanjem samo ene od števil v vrstici ocenite pomembnost vsake izmed funkcij za delovanje parlamenta.

	Nekatere od funkcij državnega sveta, ki se jih spomnite	Ocena				
		1	2	3	4	5
1		1	2	3	4	5
2		1	2	3	4	5
3		1	2	3	4	5
4		1	2	3	4	5
5		1	2	3	4	5

13. Kateri interesi naj bi bili po vašem mnenju predstavljeni v državnem svetu?
(Izberite eno možnost ali, če menite, da je potrebno predstaviti več interesov, vpišite njihove oznake v prazna polja v vrstico e).

a	Teritorialni (krajevno, regijski), podobno kot so sedaj
b	Delovno socialni (delodajalcev in delojemalcev), samo ne proporcionalno
c	Znanstvenikov, intelektualcev in umetnikov, ki bi bili pamet parlamenta
d	Premoženjski - naj bogati svetujejo državnemu zboru, kako priti do dobrih odločitev
e	

14. Ali veste, kdo je predstavnik vašega interesa v državnem svetu? (Obkrožite en možen odgovor ali napišite svoje mnenje.)

- a) Da vem b) Če veste, napišite njegovo ime spodaj c) Ne vem
d) Napišite ime predstavnika vašega interesa v državnem svetu
(čitljivo). _____
-

15. Glede na to, da za izvolitev članov državnega sveta nimajo možnosti voliti vsi državljani, tako kot pri izvolitvi članov državnega zbora, ali lahko govorimo o negaciji ustavnega načela, ki pravi, da ima vsak volivec en glas.

- a) Da, to je negacija enake volilne pravice, ker eni dvakrat odločajo;
b) Ne, kajti v DS so že vnaprej določene interesne skupine;
c) Ne vem, kako potekajo volitve;
d) Vaše mnenje _____
-

16. Ali bi bilo dobro državnemu svetu dati večje pristojnosti, tako da brez njegove privolitve noben sprejeti zakon v državnem svetu ne bi mogel začeti veljati?

- a) Ta rešitev je nujno potrebna
b) Nasprotujem takšnemu predlogu
c) Tudi takšen DS je zelo v redu
d) Ne znam o tem nič povedati

17. Na koncu, ali je v naši državi poleg državnega zbora potreben še državni svet?

- a) Ni potreben b) Je potreben c) Ne vem

ŠE ENKRAT SE ZAHVALJUJEMO ZA VAŠO POMOČ!